

Identification of Material Sustainability Criteria in the Exchange Industry Using Qualitative Content Analysis¹

Shima Ahmadi², Ali Rahmani³, Seyed Ali Hosseini⁴,
Saeed Homayoun⁵

Received: 2023/04/03

Accepted: 2023/09/02

Research Paper

Abstract

The purpose of this paper is to identify the most important sustainability indicators and criteria of the exchange industry. Due to the importance of this industry in capital formation, price discovery, risk sharing, liquidity of securities, financing, regulation, and supervision of listed companies and consequently its important role in contributing to sustainable economic development, in this study, sustainability reporting of exchanges is taken into consideration. To identify important sustainability criteria, 45 sustainability reports published by 26 exchanges around the world have been examined using inductive logic in the qualitative content analysis method. A full review of these reports has led to the identification of 10,523 codes, 388 sub-criteria, and 38 main criteria under 4 dimensions (economic, social, corporate governance, and environmental). The results of this study indicate that the economic criteria are the most important and the environmental ones are the least important in this industry which can be explained by the type of exchange activity and their importance in economic growth and development as well as their low environmental impacts. As we know, this study is the first in-depth study in the field of identifying the sustainability criteria in the exchange industry at the international level, and its findings can be used as a framework for measuring, evaluating, and reporting the sustainability performance of exchanges.

Key Words: Exchange, Sustainability, Sustainability Indicators, Content Analysis, Social Responsibility.

JEL Classification: M14, M41.

1. doi: 10.22034/JSE.2022.11794.1867

2. Ph.D. Department of Accounting, Faculty of Social Sciences and Economics, Alzahra University, Tehran, Iran. (Corresponding Author). (sh.ahmadi@alzahra.ac.ir).

3. Professor, Department of Accounting, Faculty of Social Sciences and Economics, Alzahra University, Tehran, Iran. (rahmani@alzahra.ac.ir).

4 Associate Professor, Department of Accounting, Faculty of Social Sciences and Economics, Alzahra University, Tehran, Iran. (a.hosseini@alzahra.ac.ir).

5 Associate Professor, Department of Accounting, Gavle University, Gavle, Sweden. (saeid.homayoun@hig.se).

Copyright © 2023 The Authors. Published by Securities and Exchange Organization. This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>). Non-commercial uses of the work are permitted, provided the original work is properly cited.

سازمان بورس و اوراق بهادار، مرکز پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی

فصلنامه بورس اوراق بهادار، سال شانزدهم، شماره ۶۳، پاییز ۱۴۰۲، صص ۱۴۸-۱۰۷

شناسایی مؤلفه‌های پایداری با اهمیت در صنعت بورس با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی^۱

شیمیا احمدی^۲، علی رحمانی^۳، سید علی حسینی^۴، سعید همایون^۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۱/۱۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۱۱

مقاله پژوهشی

چکیده

هدف این مقاله استخراج مهم‌ترین شاخص‌ها و مقوله‌های پایداری صنعت بورس است. به جهت اهمیت این صنعت در تشکیل سرمایه، کشف قیمت، توزیع ریسک و نقدشوندگی اوراق بهادار، تأمین مالی و مقررات‌گذاری و نظارت بر شرکت‌های پذیرفته شده و در نتیجه نقش مهم آن در کمک به توسعه اقتصادی پایداری، در این پژوهش گزارشگری پایداری بورس‌ها مورد توجه قرار گرفته است. به منظور استخراج مؤلفه‌های پایداری با اهمیت، ۴۵ گزارش پایداری منتشر شده توسط ۲۶ بورس در سراسر جهان با استفاده از منطق استقرا در روش تحلیل محتوای کیفی مورد بررسی قرار گرفته است. مطالعه سطر به سطر این گزارشات به استخراج ۱۰،۵۲۳ کد خام، ۳۸ خرده مقوله و ۳۸ مقوله میانی تحت ۴ مقوله اصلی (اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و راهبری شرک) منجر شده است. نتایج این مطالعه نشان داد که مؤلفه‌های اقتصادی دارای بیشترین اهمیت و مؤلفه‌های زیست‌محیطی دارای کمترین اهمیت در این صنعت هستند که به جهت نوع فعالیت بورس‌ها و اهمیت آن‌ها در رشد و توسعه اقتصادی و نیز تأثیرات زیست‌محیطی اندک آن‌ها قابل توجه است. به عقیده پژوهشگران این مطالعه اولین بررسی عمیق در حوزه شناسایی مؤلفه‌های پایداری صنعت بورس در سطح بین‌المللی است و یافته‌های آن می‌تواند بعنوان چارچوب اندازه‌گیری، ارزیابی و گزارشگری عملکرد بورس‌ها مورد استفاده قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: بورس، پایداری، شاخص‌های پایداری، تحلیل محتوا، مسئولیت اجتماعی.

طبقه‌بندی موضوعی: M14، M41.

doi: 10.22034/JSE.2022.11794.1867

۲. دکتری، گروه حسابداری، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصاد، دانشگاه الزهرا (س)، تهران، ایران. (shahmadi@alzahra.ac.ir).

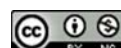
۳. استاد، گروه حسابداری، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصاد، دانشگاه الزهرا (س)، تهران، ایران. (rahmani@alzahra.ac.ir).

۴. دانشیار، گروه حسابداری، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصاد، دانشگاه الزهرا (س)، تهران، ایران. (a.hosseini@alzahra.ac.ir).

۵. دانشیار، گروه حسابداری، دانشگاه یوله، یوله، سوئد. (saeid.homayoun@hig.se).

حق انتشار این مستند، متعلق به نویسندگان آن است. © ۱۴۰۲. ناشر این مقاله، سازمان بورس و اوراق بهادار است.

این مقاله تحت گواهی زیر منتشر شده و هر نوع استفاده غیرتجاری از آن مشروط بر استناد صحیح به مقاله و با

رعایت شرایط مندرج در آدرس زیر مجاز است.

Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International license

(https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

مقدمه

در چند دهه گذشته، مفهوم پایداری و مسئولیت اجتماعی شرکتی به سرعت از مفاهیم حاشیه‌ای و کم‌اهمیت به مفاهیم پیچیده و میان‌رشته‌ای تغییر یافته است (کوکران^۱، ۲۰۰۷). پژوهشگران مختلف پیدایش مفهوم پایداری (مسئولیت اجتماعی) و توسعه آن را به افراد مختلفی نسبت داده‌اند. بعنوان مثال رهداری و انواری رستمی (۲۰۱۵) معتقدند نخستین بار مفهوم مسئولیت اجتماعی توسط باون^۲ (۱۹۵۳) در کتاب اندیشه آفرین وی تحت عنوان «مسئولیت اجتماعی تاجران» به طور رسمی مورد بحث قرار گرفته است. وی از مسئولیت اجتماعی به عنوان تعهدات تاجران برای دنبال کردن اهداف و ارزش‌های جامعه و تولید کالاهای اجتماعی در کنار کالاهای اقتصادی یاد کرد (رهداری و انواری رستمی، ۲۰۱۵). مفهوم پایداری در سطح شرکت دارای اشکال مختلفی بوده و با توجه به زمان و یا بستر مباحث، به روش‌های مختلفی تعریف شده است. عملکرد اجتماعی شرکت (وود^۳، ۱۹۹۱)، پاسخ‌گویی اجتماعی شرکت (فردریک^۴، ۱۹۹۴)، خط پائین سه گانه^۵ (الکینگتون^۶، ۱۹۹۹)، پائین هرم (پراهالاد^۷، ۲۰۰۴)، شهروند شرکتی (کرین، میتن و مون^۸، ۲۰۰۸)، پایداری شرکتی و یا استفاده از پایداری در سطح شرکت (گری^۹، ۲۰۱۰)، ارزش مشترک (پورتر و کرامر^{۱۰}، ۲۰۱۹) و سرمایه‌داری آگاهانه (مکی و سوسودیا^{۱۱}، ۲۰۱۴)، از جمله عناوین متناسب به این مفهوم هستند. با وجود آنکه طی نیم قرن گذشته پژوهش‌های بیشماری در خصوص پایداری و جنبه‌های مختلف آن انجام شده است، اما همچنان در مورد یک تعریف مشخص، اتفاق نظر وجود ندارد (روکا و سیرسی^{۱۲}، ۲۰۱۲). با این حال شناخته‌شده‌ترین تعریف از مفهوم پایداری در گزارش برانلند (آینده مشترک ما) به این صورت تعریف شده است: «... توسعه‌ای که نیازهای نسل فعلی را برآورده می‌کند بدون اینکه توانایی‌های نسل‌های آتی را در برآوردن نیازهای خود با مشکل مواجه کند». در واقع توسعه

-
1. Cochran
 2. Bawen
 3. Wood
 4. Frederick
 5. Triple Bottom Line
 6. Elkington
 7. Prahalad
 8. Crane, Matten and Moon
 9. Gray
 10. porter and Kramer
 11. Mackey and Sisodia
 12. Roca and Searcy

پایدار با جستجو برای نوعی توسعه در زمان حاضر در ارتباط است که پیامدهای آن نسل‌های آتی را تحت تأثیر قرار ندهد (کمیسیون محیط زیست و توسعه^۱، ۱۹۸۷).

باتوجه به افزایش آگاهی در حوزه مسائل پایداری و به موازات افزایش چالش‌های اجتماعی، تخریب محیط‌زیست و شکست راهبری شرکتی، بسیاری از متخصصان حوزه پایداری به این نتیجه دست یافتند که چشم‌انداز فعلی رشد اقتصادی در سطح جهان ناپایدار است، به این معنا که مسیر فعلی اقتصاد موجب افزایش محرومیت‌های اجتماعی و اقتصادی (نابرابری) شده و رشد اقتصادی بدون توجه به محدودیت‌های سیاره اتفاق می‌افتد؛ بنابراین نه تنها ضروری است که اقتصاد دوباره در مسیر رشد پایدار اجتماعی و زیست‌محیطی قرار گیرد، بلکه باید سرمایه‌گذاری‌های جدید نیز به سمت این هدف هدایت شوند. برای دستیابی به یک اقتصاد پایدار داشتن یک سیستم مالی پایدار بسیار بااهمیت است. منظور از سیستم مالی پایدار سیستمی باثبات و انعطاف‌پذیر است که به تخصیص مؤثر سرمایه (در مسیر پایداری) نیز کمک می‌کند. از این‌رو بازارهای سرمایه بعنوان واسطه میان شرکت‌های پذیرفته شده و سرمایه‌گذاران، برای تغییر وضعیت پایداری نمایندگان مناسبی هستند (کلیری^۲، ۲۰۱۵). موفقیت بازارهای سرمایه در این مسیر در گروه شیوه نگرش و اقدامات شرکت‌های بورس، شرکت‌های پذیرفته شده و سرمایه‌گذاران در حوزه مسائل پایداری است. باتوجه به تأثیرات متقابل تصمیمات و اقدامات این بازیگران بر یکدیگر، همسویی آنها در حوزه مسائل پایداری متضمن تخصیص بهینه منابع و رشد پایدار در آینده است و ایجاد این همسویی بر عهده بورس‌ها است. به همین جهت به‌منظور دستیابی به توسعه پایدار، شرکت‌های پذیرفته شده و سرمایه‌گذاران نیز می‌بایست در این مسیر با بورس‌ها همگام باشند.

امروزه بسیاری از بورس‌ها در سراسر جهان شرکت‌های پذیرفته شده را تشویق و یا ملزم به ارائه گزارش عملکرد پایداری خود کرده و برای کمک به شرکت‌ها در تهیه گزارشات پایداری، اقدام به تهیه و انتشار رهنمون‌های گزارشگری پایداری می‌کنند. بورس‌ها با طراحی و توسعه رهنمون‌ها و ایندکس‌های^۳ پایداری و رتبه‌بندی شرکت‌ها از منظر عملکرد پایداری به آنها کمک می‌کنند تا بتوانند ضمن اندازه‌گیری و ارزیابی عملکرد پایداری خود در راستای بهبود آن تلاش کنند. انجام این

1. World Commission on Environment and Development

2. Cleary

3. Index

اقدامات از طرف بورس‌ها به افزایش آگاهی شرکت‌ها از اهمیت مسائل پایداری کمک کرده و منجر به افزایش شفافیت و بهبود عملکرد آنها در بلندمدت خواهد شد. این اقدامات بر کوتاه‌مدت نگرانی سرمایه‌گذاران که در نتیجه کوتاه‌مدت‌نگری شرکت‌ها و مدیران آنها ایجاد شده است نیز تأثیرگذار بوده و موجب تغییر رفتار از معامله‌گری به سرمایه‌گذاری شده و به سرمایه‌گذاران کمک می‌کند تا بر اساس اطلاعات در دسترس، تصمیمات آگاهانه‌تری اتخاذ کنند. افزایش آگاهی سرمایه‌گذاران از اهمیت مسائل پایداری و ترویج سرمایه‌گذاری مسئولانه، به ارتقای سطح پایداری شرکت‌ها، بورس‌ها و در نهایت جامعه کمک خواهد کرد. از طرفی بورس‌ها می‌توانند با تکیه بر پژوهش و توسعه و نوآوری در حوزه معاملات و ابزارهای مالی پایدار (نظیر انتشار اوراق آلایندگی، اوراق قرضه پایدار و ...)، ارائه خدمات متنوع، توجه به عدالت و برابری در محیط کار، ارتقای سطح سواد مالی جامعه، مقررات‌گذاری و ترویج بهترین رویه‌ها و ... به افزایش اعتماد به بازارهای سرمایه، حفظ توان رقابتی و عملکرد پایدار خود در بلندمدت کمک کرده و در نهایت جامعه را در مسیر رشد اقتصادی پایدار یاری کنند.

به همین جهت با توجه به نقش حیاتی بورس‌ها در پرداختن به چالش‌های توسعه پایدار، شرکت‌های بورس به عنوان اداره‌کنندگان بورس‌ها و واسطه میان سرمایه‌گذاران و شرکت‌های پذیرفته شده می‌بایست عملکرد پایداری خود را اندازه‌گیری، ارزیابی و مدیریت کنند و نتیجه اقدامات و فعالیت‌های خود را در قالب گزارشات پایداری در اختیار ذی‌نفعان قرار دهند. استخراج شاخص‌های پایداری مورد استفاده توسط بورس‌ها در سراسر جهان به شناخت کلی از بهترین رویه‌های صنعت کمک کرده و می‌تواند نقطه آغازی برای به‌کارگیری توسط سایر شرکت‌های بورس باشد. به همین جهت در این پژوهش ضمن مطالعه و بررسی کامل گزارشات پایداری منتشر شده توسط ۲۶ بورس در سراسر جهان (رویه‌م ۳، ۳۱۰، صفحه گزارش پایداری)، به استخراج شاخص‌ها و مؤلفه‌های اصلی گزارشگری پایداری در این صنعت پرداخته شده است. چارچوب به‌دست آمده می‌تواند به منظور اندازه‌گیری، ارزیابی و گزارشگری عملکرد پایداری توسط بورس‌ها در سراسر جهان مورد استفاده قرار گیرد.

نقش بورس‌ها در کمک به توسعه پایدار

به لحاظ تاریخی از طریق امکان بخشیدن به تخصیص بهینه سرمایه، بورس‌ها نقش مهمی در رشد و توسعه اقتصادی ایفا کرده‌اند. مطالعات مختلفی در خصوص رابطه میان توسعه بازارهای سرمایه و

رشد بلندمدت اقتصادی صورت گرفته است که همگی نشان‌دهنده تأثیر مثبت بازارهای سرمایه بر رشد پایدار اقتصادی است. بعنوان مثال لوین و زرووس^۱ (۱۹۹۶) به رابطه همبستگی قوی میان نقدشوندگی بازار سرمایه و نرخ فعلی و آتی رشد اقتصادی دست یافته‌اند. براین اساس عملکرد پایدار بورس‌ها و اقدامات آنها در ایجاد ارزش بلندمدت، منجر به رشد اقتصادی پایدار خواهد شد. بررسی‌های انجام شده توسط ابتکار بورس‌های پایدار^۲ نشان می‌دهد که هر ساله تعداد بیشتری از بورس‌ها، مسائل پایداری را در استراتژی‌های کسب‌وکار خود در نظر می‌گیرند. افزایش توجه بورس‌ها به مسئله پایداری نشان می‌دهد که این شرکت‌ها از تأثیر بالقوه خود بر ادغام پایداری در فعالیت‌ها و رویه‌های اصلی کسب‌وکارها آگاه هستند. بورس‌ها بعنوان واسطه در بازارهای مالی، با تمامی فعالان بازار در ارتباط هستند و از این رو دارای موقعیت منحصربه‌فردی در ترویج بهترین رویه‌های پایداری و مشارکت در ایجاد ارزش بلندمدت برای شرکت‌های پذیرفته شده و سرمایه‌گذاران هستند. باین حال بورس‌ها زمانی می‌توانند در کمک به توسعه پایدار مفید واقع شوند که اقدامات آن‌ها با سیاست‌ها، ساختار راهبری شرکتی و رویه‌های مناسب پشتیبانی شود.

بعنوان مقررات‌گذار، هدایت شرکت‌ها در مسیر پایداری و کمک به آنها به‌منظور تبعیت از قوانین و مقررات از جمله وظایف اصلی بورس‌ها است. وجود قوانین و مقررات به ایجاد بازارهای شفاف، باثبات و منصفانه کمک می‌کند و موجب افزایش اعتماد فعالان بازار می‌شود. افزایش آگاهی و استانداردگذاری در حوزه مسائل پایداری و تشویق شرکت‌های پذیرفته شده به رعایت این دسته از استانداردها و افشای اطلاعات پایداری، موجب سرازیر شدن سرمایه به سمت شرکت‌های پایدار و در نتیجه کمک به توسعه پایدار خواهد شد. از طرفی باتوجه به نقش بورس‌ها بعنوان ناظر و مجری قواعد پذیرش، بورس‌ها می‌توانند افشای اطلاعات پایداری را در قالب قوانین پذیرش الزامی کرده و از این رو به تصمیمات سرمایه‌گذاران و تخصیص بهینه سرمایه کمک کنند. باتوجه به تعداد بالای شرکت‌های پذیرفته شده و منابع مالی در اختیار این شرکت‌ها، این موضوع از اهمیت به‌سزایی برخوردار است. از طرف دیگر بعنوان ارائه‌دهندگان خدمات مالی، بورس‌ها محصولات و خدمات جدیدی را معرفی می‌کنند که در برگیرنده نگرانی‌های سرمایه‌گذاران در خصوص ریسک‌ها و فرصت‌های سرمایه‌گذاری پایدار و نیز نیازهای شرکت‌های پذیرفته شده به ابتکارات تأمین مالی پایدار است (کلیری، ۲۰۱۵).

1. Levine and zervos

2. Sustainable Stock Exchange Initiative (SSE)

باتوجه به مطالب پیش گفته، پایداری فعالیت بورس‌ها نقش بسیار مؤثری در توسعه پایدار خواهد داشت و از این رو بورس‌های منطقه‌ای و بین‌المللی در تلاش هستند تا ضمن حفظ توان رقابتی خود، به ایجاد ارزش بلندمدت کمک کنند. بررسی‌های انجام شده در خصوص شرکت‌های بورس داخلی اعم از بورس اوراق بهادار تهران، بورس انرژی، بورس کالا و شرکت فرابورس ایران نشان می‌دهد که باوجود اهمیت توجه به مسائل پایداری در سطح بین‌المللی و وجود قوانین و مقررات متعدد وضع شده از طرف سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی در خصوص عملکرد پایداری بورس‌ها (همانند الزامات WFE، IOSCO، FEAS و ...)، بورس‌های داخلی از توجه به مسئله پایداری غافل مانده و تاکنون اقدامی در راستای اندازه‌گیری و گزارش عملکرد پایداری خود انجام نداده‌اند. بررسی مستندات منتشر شده توسط شرکت بورس اوراق بهادار تهران (به عنوان مثال اساسنامه شرکت، صورت‌های مالی سالانه و گزارش فعالیت هیات مدیره) نشان می‌دهد که شرکت بورس اوراق بهادار تهران در چند سال اخیر اقداماتی در راستای مسئولیت اجتماعی خود انجام داده است، اما گزارش جامعی در خصوص کلیه اقدامات صورت گرفته منتشر نشده است. همچنین تاکنون اقدامات مؤثری نیز در راستای تشویق و یا الزام شرکت‌های پذیرفته شده به در نظر گرفتن مسائل پایداری و ترویج سرمایه‌گذاری مسئولانه انجام نشده است. تنها اقدام صورت گرفته در این خصوص، تصویب دستورالعمل حاکمیت شرکتی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران (۱۳۹۷)، توسط سازمان بورس و اوراق بهادار تهران و ابلاغ آن به شرکت‌های پذیرفته شده است. براساس ماده ۴۲ این دستورالعمل، شرکت‌ها می‌توانند اطلاعات لازم در زمینه مسائل مالی، اقتصادی، محیطی و اجتماعی را در قالب گزارشگری یکپارچه به ذی‌نفعان ارائه کنند. با این حال در این دستورالعمل به مولفه‌های پایداری با اهمیت، محتوای اطلاعات مندرج در این گزارشات و ساختار این گزارشات اشاره‌ای نشده است. از این رو با توجه به پیچیدگی فعالیت بورس‌ها و چالش‌های پیش روی این صنعت، آگاهی از مولفه‌های پایداری با اهمیت، به اثربخشی اقدامات صورت گرفته و نیل به اهداف توسعه پایدار کمک خواهد نمود. با این حال تاکنون منبع جامعی از مولفه‌های پایداری با اهمیت این صنعت ارائه نشده است.

در سال ۲۰۱۸، WFE^۱ مجموعه‌ای از ۵ اصل پایداری فعالیت بورس‌ها را معرفی کرد. این اصول می‌توانند به عنوان مبنایی برای توسعه ابتکاراتی که به تامین مالی پایدار کمک می‌کنند،

1. World Federation of Exchanges

مورد استفاده قرار گیرند. ۴ اصل اول در خصوص موضوعاتی است که بورس‌ها به منظور پیشبرد برنامه‌های پایداری با آن رو به رو هستند و اصل پنجم در خصوص راهبری شرکتی بورس‌ها و فرآیندهای منعکس‌کننده تلاش‌های پایداری بورس‌ها است. علاوه بر WFE، در سال ۲۰۱۸ موسسه SASB^۱ اقدام به انتشار استانداردهای گزارشگری خاص صنعت بورس نمود. استاندارد گزارشگری SASB با در نظر داشتن سطح اهمیت^۲ بر سه حوزه اصلی متمرکز شده است: ۱- ترویج بازارهای سرمایه کارا و شفاف، ۲- مدیریت تضاد منافع و ۳- مدیریت تداوم کسب و کار و ریسک‌های فناوری. در این استاندارد رویه‌های اندازه‌گیری سه حوزه مذکور نیز ارائه شده است (هیات استانداردهای حسابداری پایداری، ۲۰۱۸). بررسی استاندارد SASB و اصول پنجگانه WFE نشان می‌دهد که این اصول و استانداردها به صورت کلی بیان شده و جزئیات مؤلفه‌های با اهمیت این صنعت تاکنون توسط هیچ یک از نهادهای استاندارد‌گذار ارائه نشده است. در مقاله‌ای که در سال ۲۰۲۱ توسط IOSCO منتشر شده است به ضرورت وجود استانداردهای گزارشگری قابل مقایسه و قابل اتکا که در سطح بین‌المللی قابل استفاده باشد، تاکید شده است. به همین جهت به مجموعه‌ای جامع از مؤلفه‌های تأثیرگذار بر پایداری بورس‌ها نیاز است تا بتوان به کمک آن ضمن اندازه‌گیری عملکرد پایداری بورس‌ها و تحلیل و ارزیابی آن، به بهبود فرآیندها و رویه‌های مورد استفاده در این شرکت‌ها کمک کرد. از این رو در این پژوهش مهم‌ترین مؤلفه‌های پایداری فعالیت بورس‌ها در سطح بین‌المللی استخراج و ارائه شده است. با استفاده از نتایج این پژوهش می‌توان اطلاعات کمی و کیفی را در خصوص عملکرد پایداری بورس‌ها جمع‌آوری کرد و به اندازه‌گیری عملکرد پایداری بورس‌ها پرداخت. همچنین نتایج این پژوهش چارچوبی برای ارزیابی عملکرد پایداری نیز به دست می‌دهد. با توجه به تفاوت مدل‌های تجاری بورس‌ها و سطح اهمیت متفاوت مؤلفه‌های ارائه شده در این پژوهش، بورس‌ها می‌توانند با در نظر داشتن سطح اهمیت، به منظور اندازه‌گیری عملکرد پایداری خود، مؤلفه‌هایی را انتخاب کنند که بیشترین ارتباط را با فعالیت‌های تجاری آنها دارند. همچنین با توجه به عدم ارائه اطلاعات پایداری توسط بورس‌های داخلی (بورس اوراق بهادار تهران، بورس کالا، بورس انرژی و فرابورس ایران) و با توجه به اینکه مؤلفه‌های استخراج شده مجموعه‌ای از بهترین رویه‌های صنعت در سطح بین‌المللی است، بورس‌های داخلی نیز می‌توانند به منظور تهیه

1. Sustainability Accounting Standard Board

2. materiality

اطلاعات عملکرد پایداری خود از شاخص‌های موجود بهره گیرند و به جهت بهبود عملکرد پایداری شرکت‌های پذیرفته شده نیز ابتکارات جدیدی را به کار برند.

مبانی نظری و توسعه فرضیه‌ها

مبانی نظری موجود در این حوزه، انگیزه‌های شرکت‌ها را در پرداختن به مسائل پایداری روشن می‌کند. تئوری‌های مختلفی در این حوزه به کار گرفته شده است با این حال تئوری ذی‌نفعان، تئوری مشروعیت و تئوری علامت‌دهی به صورت گسترده‌ای مورد استفاده پژوهشگران واقع شده‌اند. در ادامه تئوری‌های یادشده بیان می‌شوند.

بر اساس تئوری ذی‌نفعان مدیریت باید سازمان را در جهت حداکثر کردن منافع همه ذی‌نفعان اداره کرده و از نظر مالی و غیرمالی نسبت به همه ذی‌نفعان پاسخگو باشد (تارموجی، ملاح و تارموجی^۱، ۲۰۱۶). در نتیجه در سال‌های اخیر نقش شرکت‌ها از حداکثر کردن ارزش برای سهامداران به حمایت از منافع کلیه ذی‌نفعان تغییر کرده است (هان و کوهن^۲، ۲۰۱۳). مقبول‌ترین تعریف ارائه شده از ذی‌نفعان عبارت است از: «همه گروه‌ها و اشخاصی که می‌توانند بر دستیابی به اهداف سازمانی تأثیرگذار بوده یا از آن تأثیر بپذیرند» (گابزدیلوا، رافنسپرگر و کاستکا^۳، ۲۰۰۹). براساس این تعریف سرمایه‌گذاران، بستانکاران، کارفرمایان، مشتریان، عرضه‌کنندگان، دولت، محیط زیست و جامعه همگی جزو ذی‌نفعان شرکت هستند.

بر اساس تئوری مشروعیت، شرکت‌ها برای دریافت «مجوز فعالیت» اجتماعی لازم است مشروعیت داشته باشند تا بتوانند به منابع لازم برای انجام موفقیت‌آمیز کسب‌وکار خود دسترسی داشته باشند (دیگان^۴، ۲۰۰۲). بر اساس تئوری مشروعیت هیچ سازمانی به‌خودی‌خود حق حیات ندارد مگر آنکه مجوزهای لازم را از اجتماع دریافت کرده باشد (هان و کوهن، ۲۰۱۳). تهیه و ارائه اطلاعات راجع به عملکرد اجتماعی و زیست‌محیطی سازمان، افزایش اعتماد جامعه به آن سازمان را به دنبال خواهد داشت. بر اساس تئوری مشروعیت اگر پایداری به‌صورت بخشی از انتظارات جامعه از بنگاه اقتصادی درآید، سازمان باید آن را به‌عنوان هدف خود در نظر داشته باشد. به‌عبارت دیگر اگر مفهوم پیشرفت پایدار به‌صورت بخشی از انتظارات گروه‌های مختلف

1. Tarmuji, Maelah and Tarmuji

2. Hahn and Kühnen

3. Gabzdylova, Raffensperger and Castka

4. Deegan

جامعه از سازمان در نظر گرفته شود، آنگاه افراد جامعه انتظار دریافت اطلاعاتی در مورد چگونگی تلاش سازمان‌ها، بنگاه‌های اقتصادی و دولت‌ها در زمینه پایداری را دارند (معصومی، صالح نژاد و ذبیحی زرین کلایی، ۱۳۹۷). با این حال اگر جامعه احساس کند که شرکت در مسیر قابل قبولی حرکت نمی‌کند، مشروعیت آن به خطر می‌افتد و شرکت با خطر عدم پشتیبانی جامعه روبه‌رو خواهد شد، براین اساس هدف استراتژی مشروعیت، محافظت از مشروعیت به‌عنوان یک دارایی ارزشمند است (آشفورث و گیبس^۱، ۱۹۹۰؛ داوولینگ و پفر^۲، ۱۹۷۵ و ساچمن^۳، ۱۹۹۵). براین اساس افشای اطلاعات مرتبط با پایداری بعنوان ابزاری برای شکل‌دهی به مشروعیت شرکت در نظر گرفته می‌شود که خود آن نیز به نوبه خود مبنای تئوری علامت‌دهی است (هان و کوهن، ۲۰۱۳).

بر اساس تئوری علامت‌دهی، در شرایطی که توزیع اطلاعاتی نامتقارن است، یکی از طرفین تلاش می‌کند تا به گونه‌ای قابل‌اتکا، اطلاعات مربوط به خود را به طرف دوم انتقال دهد (اسپنس^۴، ۱۹۷۸؛ کونلی، سرتو، ایرلند و روتزل^۵، ۲۰۱۱). از آنجایی که دریافت اطلاعات قابل‌اطمینان در خصوص جنبه‌های پایداری شرکت‌ها دشوار است، عملکرد پایداری یک شرکت نیز می‌تواند بعنوان اطلاعات نامتقارن در نظر گرفته شود. ممکن است شرکت‌ها با گزارشگری فعالانه در خصوص فعالیت‌های مرتبط با پایداری این عدم تقارن اطلاعاتی را کاهش داده و از این طریق کسب مشروعیت نمایند. درک مخاطبان این گزارشات از قابل‌اعتماد و صادقانه بودن این گزارشات، به طور بالقوه‌ای بر اثرات این تلاش‌های علامت‌دهی تأثیرگذار است. در مجموع وجود تعداد زیادی از ذی‌نفعان بانفوذ، می‌تواند بر تلاش‌های شرکت برای حفظ مشروعیت خود از طریق علامت‌دهی تأثیرگذار باشد (هان و کوهن، ۲۰۱۳).

حسابداری و اندازه‌گیری پایداری

برخلاف دمنینگ^۶ که معتقد است مهم‌ترین چیزها غیرقابل‌اندازه‌گیری هستند، مکنزی^۷ ماکسیم^۷ در بیان اهمیت اندازه‌گیری ادعا می‌کند تنها آنچه که اندازه‌گیری می‌شود را می‌توان

1. Ashforth and Gibbs
2. Dowling and Pfeffer
3. Suchman
4. Spence
5. Connelly, Certo, Ireland, and Reutzel
6. Deming
7. McKinsey Maxim

مدیریت کرد (رهرداری و انواری رستمی، ۲۰۱۵). در همین راستا شرکت‌هایی که ادعا می‌کنند عملکرد پایدار دارند، باید به سیستم‌های اندازه‌گیری عملکرد پایدار مجهز باشند تا بتوانند عملکرد پایداری خود را اندازه‌گیری کرده و آن را گزارش کنند (موریوکا و کاروالهو^۱، ۲۰۱۶). مسئله اندازه‌گیری شامل طراحی سیستمی بر مبنای شناخت از وضعیت شرکت، اهداف، بستر پیاده‌سازی، انتخاب و استفاده از شاخص‌ها و در نهایت تکامل و توسعه مجموعه شاخص‌ها است (موریوکا و کاروالهو، ۲۰۱۶). اندازه‌گیری عملکرد پایداری گام مهمی برای امکان مدیریت مناسب عملکرد است (پروتو، کانزیانی، مارچسی و بوتلی^۲، ۲۰۰۸). زیرا به کمک اندازه‌گیری می‌توان برای بهبود عملکرد پایداری برنامه‌ریزی کرد. ارزیابی پیاده‌سازی رویه‌ها، امکان‌میزی، نظارت و کنترل نیز از دیگر برتری‌های اندازه‌گیری است. یکی دیگر از نقش‌های مهم اندازه‌گیری عملکرد پایداری فراهم کردن امکان تعریف اهداف پایداری قابل دستیابی به کمک فرآیندهای مدیریت است. این اقدام امکانی فراهم می‌کند تا شرکت‌ها ضمن شناسایی حوزه‌های حیاتی و شاخص‌های کلیدی عملکرد، منابع کمیاب خود را به شیوه‌ای مؤثر توزیع کنند (موریوکا و کاروالهو، ۲۰۱۶). افزون بر این ارزیابی مسائل پایداری در سطح شرکت به کمک اندازه‌گیری، امکان بررسی جامع ریسک‌ها و فرصت‌هایی که یک شرکت در بلندمدت با آن روبرو است را فراهم کرده که به نوبه خود امکان مدیریت ریسک را فراهم می‌کند (باسن و کووکس^۳، ۲۰۲۰).

به منظور اندازه‌گیری عملکرد پایداری، مدل‌ها و روش‌های مختلفی توسعه یافته است. یکی از این روش‌ها استفاده از شاخص‌های پایداری است (بل و مورس^۴، ۲۰۱۲). این شاخص‌ها برای ارزیابی عملکرد و ارزش‌گذاری جامع شرکت‌ها از اهمیت به سزایی برخوردار بوده و به شناسایی نقاط قوت و ضعف شرکت‌ها کمک می‌کنند (باسن و کووکس، ۲۰۲۰). شاخص‌های پایداری در واقع فشارسنج‌های شرایط اقتصادی - اجتماعی هستند و ابزارهای لازم را برای ارزیابی جنبه‌های مختلف عملکرد واحد تجاری فراهم می‌کنند (لیو^۵، ۲۰۱۴). شاخص‌ها اغلب بعنوان روشی برای اندازه‌گیری عملکرد پایداری (بل و مورس، ۲۰۱۲) یا توصیف مسائل (تهیر و

-
1. Morioka and Carvalho
 2. Perotto, Canziani, Marchesi and Butelli
 3. Bassen and Kovács
 4. Bell and Morse
 5. Liu

دارتون^۱، ۲۰۱۰) مورد استفاده قرار می‌گیرند. با این حال ارزیابی عملکرد پایداری رایج‌ترین شیوه استفاده از شاخص‌ها است. شاخص‌های پایداری به مدیران کمک می‌کنند تا جنبه‌های غیرمالی عملکرد را نیز در تصمیم‌گیری‌ها در نظر بگیرند و از ادامه حیات شرکت خود در طولانی مدت اطمینان حاصل کنند. به دلیل اهمیت بالای این شاخص‌ها در اندازه‌گیری، ارزیابی و مدیریت عملکرد و به دلیل عدم وجود مجموعه‌ای از شاخص‌های مناسب برای تمامی شرکت‌ها، طراحی و توسعه شاخص‌های متناسب از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است. به همین جهت باتوجه به اهمیت مسئله پایداری در بورس‌ها و تأثیرات گسترده آن بر شرکت‌های پذیرفته شده و سرمایه‌گذاران، در این پژوهش شاخص‌ها و مؤلفه‌های پایداری در صنعت بورس شناسایی و استخراج شده است.

بررسی مطالعات انجام شده در ایران و در حوزه عملکرد و گزارشگری پایداری، حاکی از سهم اندک این مطالعات در میان مقالات چاپ شده و از طرفی گوناگونی در میان نتایج کسب شده توسط آنها است. تعدادی از این مطالعات از جنبه‌های مفهومی و تئوریک به مباحث پایداری پرداخته‌اند. بعنوان مثال ستایش و مهتری (۱۳۹۷) و حاجیان نژاد، پورحیدری و بهارمقدم (۱۳۹۴) کلیات چارچوب گزارشگری پایداری را استخراج کرده‌اند، فخاری، ملکی و جفایی رهنی (۱۳۹۶)، حساس یگانه و برزگر (۱۳۹۴) و عبدی، کردستانی و رضازاده (۱۳۹۹) نیز با روش‌های مختلف به رتبه‌بندی شاخص‌های پایداری در ایران پرداخته‌اند. در هر سه مطالعه محققان از مجموعه شاخص‌های موجود بهره جسته و به کمک روش‌های آماری، شاخص‌ها و مؤلفه‌های موجود را رتبه‌بندی کرده‌اند. برخی از مطالعات نیز از جنبه‌های تئوریک به بررسی عوامل مؤثر و محرک‌های اصلی گزارشگری پایداری در ایران پرداخته و در حقیقت انگیزه‌های این نوع از گزارشگری را شناسایی کرده‌اند (عبدی، کردستانی و رضازاده، ۱۳۹۸؛ کاشانی پور، فتحی و رحمانی، ۱۳۹۹؛ عالمشاه، ۱۳۹۳؛ صنوبر و حیدریان، ۱۳۹۱). در این میان تعدادی از محققان نیز به روش‌های مختلف به تحلیل وضعیت افشا در ایران پرداخته‌اند. در این راستا برخی از محققان به کمک استقرا، شاخص‌های استفاده شده در گزارشات را استخراج کرده‌اند (حیاتی، حجازی، حسینی و باستانی، ۱۳۹۷) و تعدادی نیز از شاخص‌های موجود استفاده کرده و به سنجش سطح افشای این شاخص‌ها در گزارشات مالی (به طور عمده گزارش فعالیت هیات مدیره) پرداخته‌اند (خوزین، طالب نیا، گرکز و بنی مهد، ۱۳۹۵؛ طالب نیا، علی خانی و مران جوری، ۱۳۹۱). یافته‌های این دسته از پژوهشگران بیشتر بیانگر سطح پائین افشا

در شرکت‌های ایرانی است (فخاری و همکاران، ۱۳۹۶؛ حساس یگانه و برزگر، ۱۳۹۴) و تعداد اندکی از مطالعات نیز سطح افشا را مناسب ارزیابی کرده‌اند (جبارزاده کنگرلویی و بایزیدی، ۱۳۸۹). جدول ۱ مطالعات مفهومی و تئوریک انجام شده در حوزه گزارشگری پایداری را به صورت خلاصه نشان می‌دهد. اطلاعات بیشتر در خصوص تعدادی از این مطالعات، نحوه اجرا و یافته‌های آن‌ها در بخش بعدی ارائه شده است.

جدول ۱. نمونه‌ای از مطالعات مفهومی انجام شده در ادبیات پژوهش‌های داخلی

پژوهشگران	سال	ابعاد پایداری ^۱	موضوع مورد بررسی
ستایش و مهتری	۱۳۹۷	اشاره نشده است	استخراج کلیات مبانی نظری گزارشگری پایداری
حاجیان نژاد و همکاران	۱۳۹۴	E/S	استخراج کلیات چارچوب مفهومی گزارشگری زیست‌محیطی و اجتماعی
عبدی و همکاران	۱۳۹۸	اشاره نشده است	ارائه الگوی منسجم گزارشگری پایداری به کمک نظریه‌پردازی زمینه بنیان
کاشانی پور و همکاران	۱۳۹۹	اشاره نشده است	بررسی عوامل مؤثر بر گزارشگری پایداری در ایران
عبداله زاده و امین	۱۳۹۹	اشاره نشده است	شناسایی محرک‌های اصلی تمایل به گزارشگری پایداری
صنوبر و حیدریان	۱۳۹۱	اشاره نشده است	شناسایی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر در تعیین میزان توجه به مسئولیت اجتماعی از دیدگاه تئوریک
عالمشاه	۱۳۹۳	E	بررسی عوامل مؤثر بر اتخاذ روش‌های حسابداری مدیریت زیست‌محیطی
حیاتی و همکاران	۱۳۹۷	E	تحلیل محتوای گزارش فعالیت هیات مدیره برای استخراج شاخص‌های مورد استفاده در این گزارشات
تفرشی مطلق، الفت، بامداد صوفی و مقصود امیری	۱۳۹۶	E/S/G/EC	شناسایی شاخص‌ها و نتیجه‌های پایداری شرکتی در صنایع متوسط غذایی ایرانی به کمک بررسی ادبیات پژوهش
خوزین و همکاران	۱۳۹۵	E	تحلیل محتوای گزارش فعالیت هیات مدیره شرکت‌ها برای تعیین میزان افشای شاخص‌های کارت امتیازدهی گزارشگری زیست‌محیطی مؤسسه دلوثی
طالب نیا و همکاران	۱۳۹۱	E/S	تحلیل محتوای گزارشات مالی شرکت‌ها برای تعیین میزان افشای شاخص‌های معرفی شده در پژوهش اریبی و جاو (۲۰۱۰) و جاو و همکاران (۲۰۰۵)
فخاری و همکاران	۱۳۹۶	ESG	رتبه‌بندی شاخص‌های معرفی شده توسط رهداری و اتواری رستمی به روش AHP
حساس یگانه و برزگر	۱۳۹۴	E/S/EC	رتبه‌بندی شاخص‌های GRI و ISO26000 به کمک تحلیل عاملی تأییدی و تحلیل مسیر
عبدی و همکاران	۱۳۹۹	E/S/G/EC	رتبه‌بندی شاخص‌های پایداری (معرفی شده در ادبیات پژوهش) به کمک روش تحلیل شبکه

۱. در این جدول مقصود از E: بعد زیست محیطی، S: بعد اجتماعی، G: بعد راهبری شرکتی و EC: بعد اقتصادی است.

در میان مطالعات داخلی انجام شده در حوزه پایداری، درصد بالایی از مطالعات به کمک اطلاعات تاریخی و روش‌های آماری به بررسی رابطه میان میزان گزارشگری پایداری و متغیرهای حوزه عملکرد مالی، راهبری شرکتی، متغیرهای اقتصادی و غیره پرداخته‌اند. در بسیاری از این مطالعات، میزان گزارشگری پایداری در قالب متغیر وابسته و در معدودی از موارد نیز بعنوان متغیر مستقل پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است. یافته‌های این دسته از مطالعات اغلب با یکدیگر مغایر است که می‌تواند ناشی از تفاوت در روش‌های اندازه‌گیری متغیر میزان گزارشگری پایداری میان محققان مختلف و یا تفاوت در ابعاد بررسی شده (زیست‌محیطی، اجتماعی، راهبری شرکتی و اقتصادی) توسط آنها باشد. به عنوان مثال قادرزاده، کردستانی و حقیقت (۱۳۹۶)، به رابطه مثبت و معنادار میان نرخ تورم و میزان گزارشگری پایداری دست یافتند درحالی‌که شفیعی، خدای پور و دستگیر (۱۳۹۶) به رابطه منفی و معنادار میان نرخ تورم و میزان گزارشگری پایداری دست‌یافته‌اند. در بررسی رابطه میان مالکیت نهادی (یکی از مکانیزم‌های راهبری شرکتی) و میزان گزارشگری پایداری، شفیعی و همکاران (۱۳۹۶) و معصومی و همکاران (۱۳۹۷) به رابطه مثبت و معنادار میان این دو متغیر دست‌یافته‌اند درحالی‌که ملکیان، سلمانی و شهسواری (۱۳۹۵)، حسینی و حقیقت (۱۳۹۵) و قادرزاده و همکاران (۱۳۹۶) رابطه معناداری میان این دو متغیر مشاهده نکرده‌اند (میزان گزارشگری پایداری متغیر وابسته است). در توضیح تفاوت‌های میان نتایج مطالعات انجام شده در این حوزه می‌توان به تفاوت روش‌های اندازه‌گیری میزان گزارشگری پایداری اشاره کرد به گونه‌ای که هر یک از محققان از روش‌های مختص به خود برای اندازه‌گیری این متغیر استفاده کرده‌اند. همچنین تعریف ارائه شده توسط پژوهشگران در خصوص مفهوم پایداری متفاوت بوده و هر کدام از این پژوهش‌ها به بررسی ابعاد خاصی از پایداری پرداخته و از اصطلاحات متفاوتی نیز بدین منظور استفاده کرده‌اند. به‌عنوان مثال تعدادی از مطالعات صورت گرفته تنها به بررسی ابعاد زیست‌محیطی پایداری اشاره کرده‌اند (حیاتی و همکاران، ۱۳۹۷؛ آراین پور، حساس یگانه و باباجانی، ۱۳۹۸؛ حساس یگانه و همکاران، ۱۳۹۷؛ جبارزاده کنگرلویی و بایزیدی، ۱۳۸۹؛ خواجهی، بایزیدی و جبارزاده کنگرلویی، ۱۳۹۰؛ خوزین و همکاران، ۱۳۹۵ و ...)، تعدادی از آنها ابعاد زیست‌محیطی و اجتماعی را در کنار یکدیگر بررسی کرده‌اند (مهدوی، دریائی، علی‌خانی و مران‌جوری، ۱۳۹۴؛ شفیعی، خدای پور و دستگیر، ۱۳۹۵؛ کاشانی پور، جندقی و رحمانی، ۱۳۹۷؛ صنوبر و حیدریان، ۱۳۹۱ و ...) تعدادی از مطالعات جنبه‌های زیست‌محیطی، اجتماعی و راهبری شرکتی

را مورد بررسی قرار داده (فخاری و همکاران، ۱۳۹۶؛ نادری خورشیدی و سلگی، ۱۳۹۴) و در نهایت برخی از پژوهشگران در کنار ابعاد زیست محیطی، اجتماعی و راهبری، ابعاد اقتصادی را نیز مورد توجه قرار داده‌اند (عبدی و همکاران، ۱۳۹۹؛ تفرشی مطلق و همکاران، ۱۳۹۶؛ قادرزاده و همکاران، ۱۳۹۶). در ادامه خلاصه‌ای از پژوهش‌های داخلی منتشر شده در مجلات داخلی، به ترتیب مربوط بودن به همراه روش انجام و یافته‌های آنها ارائه شده است. لازم به بیان است در این قسمت تنها به ارائه مطالعات تئوریک و مفهومی اکتفا شده و به دلیل غیر مربوط بودن، یافته‌های مطالعات تجربی ارائه نشده است.

حیاتی و همکاران (۱۳۹۷)، با استفاده از روش تحلیل محتوا، مؤلفه‌های زیست محیطی ارائه شده در گزارش‌های فعالیت هیات مدیره شرکت‌های عضو بورس اوراق بهادار تهران را برای سال‌های ۹۰ تا ۹۴ استخراج کرده و به بررسی تأثیر صنعت بر تفاوت نوع افشای اطلاعات زیست محیطی پرداختند. با بررسی ۳۱۸ گزارش متعلق به ۷۸ شرکت بورسی، در مجموع ۱۵ مقوله میانی و ۵۵ زیر مقوله به دست آمده است. نتایج حاصل از مقایسه میزان افشای مقوله‌های به دست آمده در صنایع مختلف نشان می‌دهد که بیشترین افشا در صنعت «سیمان، آهک و گچ» به وقوع پیوسته و صنعت «فرآورده‌های نفتی، کک و سوخت هسته‌ای»، «صنعت شیمیایی» و «صنعت فلزات اساسی»، با فاصله از صنعت سیمان و با فراوانی افشای نزدیک به هم، رتبه‌های بعدی افشا را به خود اختصاص داده‌اند. با توجه به تأثیرات زیست محیطی اندک صنعت مالی، در این پژوهش این صنعت مورد بررسی قرار نگرفته است.

عبدی و همکاران (۱۳۹۹) به رتبه‌بندی محرک‌ها و شاخص‌های گزارشگری پایداری در ایران پرداختند. محرک‌ها و شاخص‌های شناسایی شده در این پژوهش با مطالعه ادبیات پژوهش و با استفاده از یافته‌های پژوهش قبلی پژوهشگران با عنوان طراحی الگوی منسجم گزارشگری پایداری شرکت‌ها به دست آمده و در نهایت این محرک‌ها و شاخص‌ها به کمک روش تحلیل شبکه رتبه‌بندی شده‌اند. اهمیت شاخص‌ها با استفاده از ابزار پرسش‌نامه و نظرخواهی از ۲۳ نفر از خبرگان به دست آمده است. یافته‌های این پژوهش نشان داد که نخست محرک‌های گزارشگری در ۵ گروه اصلی و ۲۴ شاخص قابل طبقه‌بندی است. همچنین نتایج رتبه‌بندی این محرک‌ها بیانگر آن است که محرک‌های الزامات محیطی، ویژگی‌های حاکمیت شرکی و ویژگی‌های ساختاری شرکت دارای بالاترین سطح اهمیت هستند. همچنین رتبه‌بندی شاخص‌ها نشان داد که شاخص‌های الزامات قانونی، استقلال اعضای هیات مدیره و سودآوری نیز دارای بالاترین رتبه در میان سایر شاخص‌ها هستند.

ستایش و مهتری (۱۳۹۷) کلیات مبانی نظری گزارشگری یکپارچه در ایران را بررسی کردند. پرسش اصلی این پژوهش شامل کلیات مبانی نظری گزارشگری یکپارچه و پرسش‌های فرعی پژوهش پیرامون اهداف، مخاطبان، ویژگی‌های کیفی اطلاعات و محدودیت‌های حاکم بر این گزارشات است. در مرحله اول اهمیت هریک از عوامل با استفاده از روش تحلیل عاملی تأییدی مورد بررسی قرار گرفت. نتایج پژوهش بیانگر آن است که هدف اصلی از گزارشگری یکپارچه ارائه اطلاعات مفید برای تصمیم‌گیری است. از سوی دیگر نتایج نشان داد که تحلیل گران مالی و مرجع پذیرش اوراق بهادار در کنار سرمایه‌گذاران و سهامداران سه گروه مخاطبان اصلی گزارشگری یکپارچه را تشکیل می‌دهند فزونی منافع بر مخارج، میزان اهمیت اطلاعات، خصوصیات صنعت و موازنه بین ویژگی‌های کیفی اطلاعات از جمله قیود و محدودیت‌های گزارشگری یکپارچه است. افزون بر این نتایج نشان داد که مرتبط بودن، ارائه منصفانه، قابل اتکا بودن، قابل تأیید بودن، معتبر بودن، به‌موقع بودن، قابل فهم بودن، عاری بودن از اشتباه و خطا، قابل اعتماد بودن و کامل بودن از جمله ویژگی‌های کیفی اطلاعات درج شده در گزارشات یکپارچه است.

کاشانی پور و همکاران (۱۳۹۹) به آینده‌پژوهی گزارشگری پایداری در ایران با رویکرد سناریونویسی پرداختند. در مرحله اول این پژوهش که در سال ۱۳۹۸ انجام شده است، با مصاحبه از ۲۹ نفر از خبرگان، به بررسی عوامل مؤثر بر گزارشگری پایداری در ایران پرداخته شده است. در نهایت ۲۰ عامل بر اساس پرسش‌نامه خبره سنجی به‌عنوان عوامل معنادار شناسایی شدند و از این میان سه عامل الزامات قانونی، بحران‌های آب‌وهوایی و زیست‌محیطی و وجود گروه‌های حمایت از محیط‌زیست به‌عنوان پیشران‌های کلیدی مؤثر بر آینده گزارشگری انتخاب شدند. در آخر نیز باتوجه به این سه عامل و ترکیب‌های مختلف این عوامل و بر اساس نظرات خبرگان، ۴ سناریو برای آینده گزارشگری پایداری تدوین و اقدامات لازم‌الاجرا در صورت تحقق هریک از سناریوها نیز پیشنهاد شده است.

عبداله زاده و امین (۱۳۹۹) به کمک نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده به بررسی محرک‌های اصلی تمایل به گزارشگری پایداری پرداختند. نگرش، هنجار ذهنی، کنترل رفتاری درک شده، تعهد اخلاقی و ادراک ریسک از جمله عواملی است که در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است. جامعه آماری این پژوهش مدیران مالی و کارشناسان ارشد حوزه حسابداری شرکت‌ها هستند. برای جمع‌آوری داده‌های مربوط به متغیرهای مستقل پژوهش از ابزار

پرسش‌نامه استفاده شده است و برای آزمون فرضیات از مدل معادلات ساختاری بهره گرفته شده است. نتایج این پژوهش نشان داد که نگرش، هنجار ذهنی، کنترل رفتاری ادراک شده و تعهد اخلاقی تأثیر مثبتی بر تمایل به اجرای حسابداری و گزارشگری پایداری دارد. همچنین در این پژوهش تأثیر معنادار ادراک ریسک مدیران و حسابداران شرکت‌ها بر تمایل به حسابداری و گزارشگری پایداری مشاهده نشده است.

نکته قابل توجه در خصوص کلیه مطالعات انجام شده در داخل کشور آن است که در هیچ‌یک از پژوهش‌های انجام شده، وضعیت گزارشگری پایداری صنعت مالی مورد بررسی قرار نگرفته است و به دلیل الزامات قانونی متفاوت، شرکت‌های عضو این صنعت از نمونه مورد بررسی کنار گذاشته شده‌اند. از این رو انجام مطالعات بیشتر با در نظر داشتن ویژگی‌های خاص این صنعت، بسیار دارای اهمیت است. همچنین بررسی مطالعات انجام شده در خارج از کشور نیز بیانگر آن است که تاکنون هیچ بررسی جامعی از وضعیت پایداری شرکت‌های عضو صنعت بورس انجام نشده و بنابراین از دیدگاه بین‌المللی نیز، مطالعه حاضر اولین بررسی از حسابداری و گزارشگری پایداری بورس‌ها به شمار می‌رود. در ادامه نمونه‌ای از مطالعات انجام شده در خارج کشور ارائه شده است.

کوریا، آزودو و کاروالهو^۱ (۲۰۲۰) به تعیین ماهیت و کمیت اطلاعات پایداری منتشر شده از طریق وبسایت شرکت‌های فعال در صنعت فلزات کشور پرتغال پرداختند. نتایج به دست آمده از تحلیل محتوای اطلاعات پایداری افشا شده نشان می‌دهد تعداد شرکت‌هایی که به انتشار این دسته از اطلاعات اهمیت می‌دهند بسیار اندک هستند. از طرفی در میان ابعاد پایداری افشا شده، اطلاعات افشا شده در خصوص جنبه‌های زیست‌محیطی و اجتماعی کمتر بوده و تمرکز اصلی شرکت‌ها بر افشای اطلاعات مربوط به بعد اقتصادی است. به همین جهت توجه به محصولات، خدمات و مشتریان، دارای جایگاه ویژه‌ای در میان کلیه اطلاعات افشا شده است. بردلی و بوچوی^۲ (۲۰۱۸) شاخص‌های پایداری منتشر شده توسط ۱۰ عضو انجمن قهوه انگلیس را شناسایی کرده و به بررسی مطابقت این شاخص‌ها با چالش‌های پایداری صنعت قهوه انگلیس پرداختند. به منظور شناسایی شاخص‌های کمی و کیفی مورد استفاده توسط شرکت‌های نمونه از روش تحلیل محتوا استفاده شده است. منابع مورد بررسی شامل گزارشات پایداری و

1. Correia, Azevedo and Carvalho

2. Bradley and Botchway

وب سایت هر یک از شرکت‌های نمونه است. در مجموع ۹۴ شاخص پایداری شامل ۴۴ شاخص زیست‌محیطی، ۳۰ شاخص اجتماعی و ۲۰ شاخص اقتصادی شناسایی و استخراج شده است. قابل توجه بودن واریانس شاخص‌های افشا شده، نشان‌دهنده ماهیت اختیاری افشای اطلاعات پایداری و عدم یکنواختی در شاخص‌های مورد استفاده و افشا شده است.

الجابری، مطلوب و دریک^۱ (۲۰۲۰)، به شناسایی شاخص‌های پایداری در صنعت بهداشت و درمان پرداختند. در این پژوهش یک چارچوب سلسله‌مراتبی از شاخص‌های پایداری به همراه سطح اهمیت آن‌ها ارائه شده است. به منظور بررسی سطح اهمیت هر یک از شاخص‌های استخراج شده از روش تحلیل سلسله‌مراتبی (AHP) استفاده شده است. داده‌های پژوهش از طریق مصاحبه با متخصصان حوزه بهداشت و درمان ۵ بیمارستان بزرگ امارات، جمع‌آوری شده و در نهایت یافته‌های پژوهش به ارائه ۳۱ شاخص بااهمیت در این صنعت منتج شده است. نتایج این پژوهش می‌تواند در صنعت بهداشت و درمان برای اندازه‌گیری و افشای اطلاعات پایداری مورد استفاده قرار گیرد.

رهداری و انواری رستمی (۲۰۱۵) به استخراج متداول‌ترین شاخص‌های پایداری در سطح شرکت پرداختند. آنها برای ارزیابی جنبه‌های زیست‌محیطی، اجتماعی و راهبری شرکت‌ها با استفاده از یک رویکرد جامع، برخی از مهم‌ترین سیستم‌های رتبه‌بندی، چارچوب‌های هنجاری، رهنمون‌های راهبری شرکتی، رهنمون‌های پایداری و رهنمون‌های CSR را ارزیابی کردند تا به این پرسش پاسخ دهند که متداول‌ترین شاخص‌های پایداری در سطح شرکت کدام است؟ در نهایت از مجموع ۱۸۲۶ کد خام در مرحله ابتدای پژوهش و با استفاده از ۸ فیلتر شامل مربوط بودن، واجد شرایط بودن، قابلیت اندازه‌گیری، یکنواختی، جمع شونده بودن، مستقل بودن و بیشترین فراوانی در نهایت ۱۰ مؤلفه اصلی، ۳۰ زیر مؤلفه و ۷۰ شاخص عام، به دست آمده است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که تائاندازه‌ای نیمی از شاخص‌های به دست آمده مربوط به بعد زیست‌محیطی (۴۸/۶ درصد)، ۲۶/۸ درصد مربوط به بعد راهبری شرکتی و ۲۴/۵۵ درصد از شاخص‌ها مربوط به بعد اجتماعی هستند.

روکا و سیرسی (۲۰۱۲) با استفاده از روش تحلیل محتوا به بررسی شاخص‌های افشا شده در گزارشات پایداری ۹۴ شرکت کانادایی پرداختند. آنها با تحلیل عمیق چند صفحه ابتدایی این

1. AlJaberi, Matloub and Drake

گزارشات و نیز بررسی جداول، نمودارها و عبارات برجسته شده در این گزارشات به استخراج این شاخص‌ها پرداختند. نتیجه یافته‌های آنها مشتمل بر ۵۸۵ شاخص بوده است که از این میان تعداد ۱۷۵ شاخص دارای فراوانی بیشتر از ۳ هستند. مقایسه شاخص‌های افشا شده میان بخش‌های مختلف بیانگر وجود تفاوت در افشای شاخص‌ها میان بخش‌های مختلف است به گونه‌ای که بیشترین فراوانی شاخص‌های افشا شده مربوط به بخش نفت و گاز و کمترین فراوانی متعلق به بخش فولاد است. پژوهشگران در بخش انتهایی مقاله به بررسی میزان افشای شاخص‌های معرفی شده در رهنمون GRI G3 پرداختند و دریافتند که از میان ۳۱ شرکتی که صراحتاً به افشای این شاخص‌ها اشاره کرده‌اند، تنوع در شاخص‌های افشا شده وجود دارد. آنها همچنین شاخص‌های افشا شده را در ۱۵ مضمون کلی طبقه‌بندی کردند و استدلال کردند که علت تنوع بسیار زیاد میان شاخص‌های گزارش شده، نبود استانداردهای گزارشگری پایداری و داوطلبانه بودن این افشائیات است.

روش‌شناسی پژوهش

باتوجه به آنکه اطلاعات بررسی شده در این پژوهش همگی از جنس «متن» است، تحلیل محتوا بهترین ابزار قابل استفاده برای واکاوی و تجزیه و تحلیل این اطلاعات به شمار می‌رود. مبانی نظری موجود نشان می‌دهد در پژوهش‌هایی که هدف آنها شناسایی و توصیف دقیق پدیده‌ها است، تحلیل محتوای متعارف روش مناسبی برای دستیابی به نتایج قابل اتکا است. در روش تحلیل محتوا تفسیر ذهنی داده‌های متنی از طریق فرآیند طبقه‌بندی نظام‌مند کدها و شناسایی مضامین یا الگوها صورت می‌گیرد (شی یه و شانون^۱، ۲۰۰۵). به نقل از حیاتی و همکاران، (۱۳۹۷) و نتیجه این روش دستیابی به الگو یا چارچوبی است که نظم‌های نهفته و الگوهای تکرارشونده در متن را نشان می‌دهد. پژوهشگران مختلف باتوجه به هدف و پرسش پژوهش خود، از یکی از رویکردهای قیاسی و استقرایی روش تحلیل محتوا استفاده می‌کنند. در رویکرد قیاسی که رویکرد کل به جزء است، مقوله‌ها از پیش موجود هستند و پژوهشگران وجود و یا عدم وجود آنها را در متون خود بررسی می‌کنند. پژوهشگرانی که به کارگیری شاخص‌های معرفی شده توسط GRI را در گزارشات منتشر شده بررسی کرده‌اند، به طور عمده از این شیوه بهره جسته‌اند. اما در رویکرد استقرایی که رویکرد جزء به کل نیز خوانده می‌شود، پژوهشگران

1. Hsieh and Shannon

با مطالعه دقیق و عمیق متون و کدگذاری داده‌ها، مقولات را از دل داده‌ها استخراج می‌کنند. در این روش کدها به طور مستقیم از متون استخراج می‌شود و پژوهشگران خود را در داده‌ها غوطه‌ور می‌کنند تا به ظهور بینش‌های جدید و در واقع ایجاد مقوله‌ها فرصت دهند. این شیوه تحلیل محتوا به دنبال تقلیل اطلاعات و ارائه توصیفی دقیق پیرامون موضوع مورد بررسی است (تبریزی، ۱۳۹۳). با توجه به هدف پژوهش حاضر که شامل استخراج شاخص‌ها و مؤلفه‌های پایداری از متن گزارشات پایداری موجود است، پژوهشگران از رویکرد جزء به کل (استقرایی) استفاده کرده و اجازه می‌دهند تا مقولات از میان داده‌های موجود ظهور یابند. از طرفی با توجه به اینکه در این پژوهش هدف کشف واقعیت‌های موجود است، از این‌رو نمی‌توان از پیش فرضیه‌ای ارائه کرد. بنابراین پرسش اصلی این پژوهش به صورت زیر ارائه شده است:

مهم‌ترین شاخص‌ها و مؤلفه‌های پایداری مربوط به صنعت بورس کدام است؟

به منظور پاسخ به سؤالات پژوهش و پیاده‌سازی روش تحلیل محتوا از نرم‌افزار Nvivo نسخه ۱۰ استفاده شده است. این نرم‌افزار امکاناتی را در اختیار پژوهشگر قرار می‌دهد تا بتواند به شیوه‌ای ساختاریافته و منظم فرآیند تحلیل محتوا را اجرا کند. البته لازم به بیان است که در روش تحلیل محتوا، نرم‌افزار تنها به نظم بیشتر و دسته‌بندی داده‌ها کمک می‌کند و تمامی اقدامات و تصمیمات مربوط به کدگذاری و طبقه‌بندی داده‌ها بر عهده پژوهشگر بوده و در واقع پژوهشگر، خود ابزار پژوهش است. هدف از کدگذاری (کدگذاری باز) در روش تحلیل محتوا، تفکیک داده‌ها به بخش‌هایی مجزا با بار معنایی است که به دستیابی به شباهت‌ها و تفاوت‌های میان کدها کمک می‌کند. در واقع به کمک کدگذاری، حجم عظیم متون به طبقاتی با تعداد کم و قابل بررسی تقلیل می‌یابد. کدهای به دست آمده در این روش بر اساس شباهت‌هایشان طبقه‌بندی شده و در مقولات مختلف با سطوح انتزاع متفاوت جای می‌گیرند. به طور خلاصه نتیجه کدگذاری و فرآیند تحلیل محتوا ایجاد مجموعه‌ای از مقوله‌های ایجاد شده از داده‌ها با سطوح انتزاع متفاوت است.

داده‌های پژوهش، جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری پژوهش حاضر کلیه شرکت‌های بورس فعال (اعم از بورس‌های اوراق بهادار، بورس‌های کالایی، فرابورس و ...) در سراسر جهان و نمونه پژوهش شامل کلیه شرکت‌هایی است که اطلاعات مربوط به گزارشات پایداری آنها در دسترس است. ابتدا مشخصات مربوط

به کلیه بورس‌ها از تارنمای SSE و Wfe گرفته شده و سپس گزارشات پایداری این شرکت‌ها به کمک پایگاه‌های داده موجود جمع‌آوری شده است. با توجه به عدم وجود پایگاه داده جامعی به جهت دریافت گزارشات پایداری بورس‌ها، اطلاعات موردنیاز از منابع اطلاعاتی مختلفی جمع‌آوری شده است. برخی از گزارشات پایداری مورد نیاز از پایگاه‌های داده SSE، GRI و Corporate Register جمع‌آوری شده و مابقی اطلاعات مورد نیاز از تارنمای هر یک از این شرکت‌ها گرفته شده است. با توجه به مطرح نبودن ویژگی سری زمانی داده‌ها و همچنین تکراری بودن محتوای گزارشات برخی شرکت‌ها در طی سال‌های متوالی، تحلیل دو گزارش آخر هر شرکت مد نظر قرار گرفت. با این حال در خصوص تعدادی از شرکت‌ها به دلیل تفاوت‌های مشاهده شده در محتوای گزارشات در سال‌های مختلف، تعداد بیشتری از گزارشات تحلیل و بررسی شده است و در خصوص تعدادی دیگر نیز به دلیل مشابهت گزارشات طی دو سال آخر گزارشگری، به تحلیل تنها یک گزارش اکتفا شده است. در خصوص انتخاب دو سال آخر گزارشگری و عدم تعیین یک مقطع زمانی مشخص، لازم به بیان است که تمامی شرکت‌های نمونه از قواعد افشای یکسانی پیروی نمی‌کنند و در بسترهای قانونی و فرهنگی متفاوتی فعالیت می‌کنند. از طرفی در بسیاری از این کشورها، گزارشگری پایداری داوطلبانه بوده و به همین جهت شرکت‌ها از اختیار بالایی در خصوص گزارشگری برخوردار بوده و به شیوه‌ای منظم اطلاعات پایداری خود را منتشر نمی‌کنند. به همین جهت و به دلیل عدم الزام به گزارشگری در سال‌های مختلف، دو گزارش آخر هر شرکت مد نظر قرار گرفته است. گزارشگری به زبان‌هایی غیر از زبان انگلیسی و همچنین عدم دسترسی به تارنمای برخی از شرکت‌ها (به دلیل تحریم‌ها) از جمله محدودیت‌های مطالعه حاضر از دیدگاه دسترسی به اطلاعات است. با این وجود زبان انگلیسی زبان غالبی است که توسط بیشتر شرکت‌ها مورد استفاده قرار گرفته و تعداد شرکت‌هایی که دسترسی به تارنمای آنها ممکن نیست نیز بسیار محدود است، بنابراین به عقیده پژوهشگران بعید به نظر می‌رسد که از این جهت نتایج تحت تأثیر قرار گیرد. در نهایت ۴۵ گزارش پایداری متعلق به ۲۶ بورس در سراسر جهان مورد بررسی دقیق قرار گرفت. در این پژوهش ۳۱۰،۳ صفحه گزارش منتشر شده توسط این شرکت‌ها سطر به سطر توسط پژوهشگران مطالعه، کدگذاری و تحلیل شده است. جدول ۲ اطلاعات مربوط به شرکت‌های نمونه را به همراه گزارشات تحلیل شده آنها نشان می‌دهد.

جدول ۲. نمونه شرکت‌های مورد بررسی به همراه گزارشات بررسی شده

ردیف	نام بورس	تعداد صفحات گزارشات				
		2019	2018	2017	2016	2015
1	The Stock Exchange of Thailand		35	68		
2	The Nigerian Stock Exchange		60	56		
3	Nasdaq Stock Exchange		30	40		
4	London Stock Exchange		47	48		
5	Johannesburg Stock Exchange		65	60		
6	Japan Exchange Group		87	87		
7	Intercontinental Exchange	17	59	53	23	
8	Hong Kong Exchanges and Clearing Limited		52	44		
9	Bursa Malaysia		96	37		
10	Bursa Istanbul		158	166		
11	Bolsa Mexicana De Valores		95			
12	Bolsas Y Mercados Españoles	115	113			
13	The Australian Securities Exchange	124	100			
14	Dubai Financial Market		114	104		
15	Taiwan Stock Exchange		98	28		
16	The Swiss Stock Exchange					33
17	Singapore Exchange	195	180			
18	Philippine Stock Exchange		21			
19	Colombo Stock Exchange		176	152		
20	CME Group		2	2		
21	Paris Stock Exchange		25			
22	Bolsa De Valores De Colombia		18			
23	Luxembourg Stock Exchange	81				
24	Moscow Exchange	70				
25	Abu Dhabi Securities Exchange	68				
26	Bahrain Bourse	8				
	جمع تعداد صفحات گزارشات بررسی شده در هر سال	<u>678</u>	<u>1,631</u>	<u>945</u>	<u>23</u>	<u>33</u>
	تعداد کل صفحات تحلیل شده	<u>3,310</u>				

یافته‌های پژوهش

مطالعه و بررسی سطر به سطر گزارشات پایداری منتشر شده توسط شرکت‌های نمونه (۴۵ گزارش) و کدگذاری اولیه این داده‌ها منتج به استخراج رویهم ۵۲۳، ۱۰ کد خام شده است. پس از استخراج کدهای خام اولیه، این کدها بارها توسط پژوهشگران بررسی و دسته‌بندی شده است. به دلیل تعداد بالای متون تحلیل شده، پژوهشگران بخش‌هایی از متن را که حاوی

اطلاعات پایداری است به عنوان کدخام اولیه انتخاب و در مرحله بعدی به دسته بندی آنها پرداختند. برخی از کدهای خام از سطوح انتزاع بالاتری برخوردار بوده و در نتیجه تعداد خرده مقوله‌های اختصاص داده شده به آنها کمتر است. در مقابل در خصوص برخی موضوعات پایداری، خرده مقوله‌های بیشتری استخراج شده است. بعنوان مثال در گزارش بورس هنگ کنگ به موضوع نسبت حقوق دریافتی زنان به مردان اشاره شده است. پژوهشگران به منظور کدگذاری این موضوع ابتدا کد «پرداخت‌های برابر به مردان و زنان» را به این موضوع اختصاص دادند. بررسی‌های بعدی موجب طبقه‌بندی این کد تحت کد «برابری جنسیتی» شده است. ضمن آنکه موضوع برابری جنسیتی یکی از مفاهیم «برابری» است. در نهایت نیز با توجه به در بر داشتن مفاهیم مشترک، «تنوع و برابری» تحت یک کد تجميع شدند. طبقه بندی مقوله‌ها با در نظر داشتن پوشش مفاهیم با اهمیت و توجه به عدم هم پوشانی میان مقوله‌ها انجام شده است. جدول زیر به صورت نمونه‌ای شیوه استخراج مقوله‌ها را به خوبی نشان می‌دهد. در این جدول آخرین سطح مربوط به مقوله اصلی است و محتوا شامل بخش‌هایی از متن گزارشات است. کلیه سلول‌های پیش از مقوله اصلی به مقوله‌های میانی اشاره داشته و سایر سلول‌ها حاوی خرده مقوله‌ها است. رنگ‌های متفاوت به کار گرفته شده در این جدول، میان مقوله‌های اصلی، مقولات میانی و خرده مقوله‌ها تمایز ایجاد کرده است.

جدول ۳. چگونگی شناسایی مقوله‌ها از متون مورد بررسی

مقوله اصلی	مقوله میانی/مقوله اصلی	خرده مقوله / مقوله میانی/ مقوله اصلی	خرده مقوله / مقوله میانی	محتوا
		Corporate Governance	Financial Crimes	Conducted crime awareness programs for our staff...
		Economic	Operational Excellence	Regularly assess how we can make improvements to the resilience and reliability of our operational processes...
		Economic	Diversified Services & Revenues	Hosting the systems and equipment of Takas İstanbul and Merkezi Kayıt İstanbul in Borsa İstanbul Data Center...
		Environment	Environmental Mgt & Responsibility	Green Office Award by the ministry of natural resources and environment...

محتوا	خرده مقوله	خرده مقوله / مقوله میانی	خرده مقوله / مقوله میانی / مقوله اصلی	مقوله میانی / مقوله اصلی	مقوله اصلی
Variable compensation programs...	Remuneration & Compensation	Human Capital	Social		
Promote personal financial management knowledge for Thais to build financial security before retirement	Financial Literacy	Training & Education	Social		
Various risk initiatives and awareness programs...	Risk Awareness	Risk Culture	Risk Management	Corporate Governance	
Penetration tests technological leaks in all markets...	Penetration Test	Infosec & Cybersec	Business Continuity Management	Economic	
Management of gifts and benefits. The policy requires employees to report all gifts above a specific threshold.	Anti Bribery	Crime Prevention	Financial Crimes	Corporate Governance	
Encourages shareholders to contribute to social development by donating their securities (a minimum of 1 stock).	Charitable Trading Activity	Donation & Sponsorship	Contribution To Society	Social	
Environmental considerations are incorporated in the Group's purchasing policy and procurement decisions, including new developments, projects, and materials.	Green Procurement	Sustainable Supply Chain	Supply Chain Management	Environment	
ASX invested in an electronic lodgement network operator (ELNO).	Fintech	Financial & Information Technology	Technology Excellence	Innovation & Technology	Economic
Ratio of basic salary and remuneration of female employees to male employees.	Gender Pay Equality	Gender Equality	Equality	Diversity & Equality	Social

طبقه‌بندی کدهای خام به دست آمده تحت چهار مقوله اصلی اقتصادی، اجتماعی، راهبری شرکتی و زیست‌محیطی نشان می‌دهد که بخش اعظم کدهای خام به دست آمده مربوط به دغدغه‌های اقتصادی بورس‌ها است. در مجموع ۴،۳۴۲ کد خام (۴۱ درصد) مربوط به این حوزه است. با توجه به اینکه فراوانی کدهای خام نشان‌دهنده میزان توجه بورس‌ها به موضوعات و در نتیجه سطح اهمیت آنها برای این شرکت‌ها است، بالا بودن درصد کدهای اقتصادی به دلیل تأثیرگذاری عمیق بورس‌ها بر اقتصاد و توسعه اقتصادی پایدار، قابل توجه است. هدف از پایداری، تداوم در بلندمدت بوده و این تداوم در وهله نخست نیازمند تأمین منابع مالی مورد نیاز است. بنابراین با توجه به نقش بورس‌ها در تأمین مالی بنگاه‌های اقتصادی

و هدایت آنها به سمت توسعه اقتصادی پایدار، توجه بورس‌ها به موضوعات اقتصادی بسیار دارای اهمیت است. نوآوری و تکنولوژی، تنوع خدمات و محصولات، تنوع بازارها و مدیریت تداوم فعالیت نمونه‌ای از موضوعات اقتصادی است که بورس‌ها به آن توجه ویژه‌ای داشته‌اند. از طرف دیگر تعداد کدهای خام طبقه‌بندی شده تحت مقوله زیست‌محیطی نسبت به سایر مقولات کمتر بوده و رویهم ۹ درصد از کل کدهای خام به این مقوله اختصاص داده شده است.

به دلیل نوع فعالیت بورس‌ها در سراسر جهان، این شرکت‌ها دارای تأثیرات زیست‌محیطی اندکی هستند و از این رو به این بعد از پایداری توجه کمتری شده است. بخش اعظم کدهای استخراج شده مربوط به مقوله محیط‌زیست، به وضعیت ساختمان اداری از نظر مصرف انرژی، آب و کاغذ، تولید زباله و ضایعات و غیره اشاره دارد. تعدادی از بورس‌ها نیز به ابتکارات صورت گرفته به منظور کاهش اثرات زیست‌محیطی شرکت‌های پذیرفته شده اشاره داشته‌اند. بعنوان مثال افزایش آگاهی و آموزش شرکت‌های پذیرفته شده در حوزه مسائل زیست‌محیطی و انتشار اوراق آلایندگی از جمله اقدامات انجام شده توسط بورس‌ها به منظور کاهش تأثیرات زیست‌محیطی است. در جدول ۴ و شکل ۱ وضعیت کلیه کدهای مستخرج تحت هر یک از مقولات را به خوبی نشان می‌دهد.

جدول ۴. فراوانی کدهای خام

مقوله‌ها	تعداد کدها	درصد فراوانی
اقتصادی	۴,۳۴۲	۴۱٪
اجتماعی	۳,۰۹۸	۲۹٪
راهبری شرکی	۲,۱۳۵	۲۰٪
زیست‌محیطی	۹۴۸	۹٪
جمع تعداد کدهای خام	۱۰,۵۲۳	۱۰۰٪

شکل ۱. نمودار فراوانی کدهای خام

پس از کدگذاری محتوای کلیه گزارشات، کدهای خام بررسی و در صورت در برداشتن مفاهیم مشترک، این کدها با یکدیگر تلفیق شدند. نتیجه این فرآیند شکل‌گیری ۳۸۸ خرده مقوله است که از مجموع ۵۲۳، ۱۰ کد خام به دست آمده است. پژوهشگران به دفعات کدهای خام به دست آمده از مرحله اول پژوهش را مرور و خرده مقوله‌های استخراج شده را مورد بازبینی قرار داده‌اند. جدول ۵، اطلاعات مربوط به این خرده مقوله‌ها را به همراه فراوانی تکرار آنها در کلیه گزارشات و نیز فراوانی آنها در سطح شرکت‌های بورس بررسی شده، نشان می‌دهد. فراوانی کدهای خام تجمع شده برای تشکیل خرده مقوله‌ها نشان‌دهنده سطح اهمیت آنها در صنعت است. هرچقدر فراوانی کدهای خام مستتر در خرده مقوله‌ها بیشتر باشد به این معنا است که تعداد جملات بیشتری از محتوای بررسی شده به موضوع موردنظر اشاره داشته و در نتیجه موضوع از اهمیت بیشتری برخوردار است. به منظور تحلیل دقیق‌تر، فراوانی افزایش خرده مقوله‌ها و در نتیجه کدهای خام متعلقه، در خصوص شرکت‌های افشا کننده نیز ارائه شده است. بیشترین میزان فراوانی قابل ارائه در این ستون عدد ۲۶ خواهد بود که نشان می‌دهد خرده مقوله موردنظر فارغ از حجم جملات اختصاص یافته به آن، توسط چه تعداد از شرکت‌های بورس افشا شده است. به همین جهت بالا بودن این رقم، نشان‌دهنده توجه تعداد بیشتری از بورس‌ها به خرده مقوله تحت بررسی است. با توجه به توضیحات ارائه شده، تحلیل این دو رقم فراوانی در کنار یکدیگر می‌تواند در تعیین سطح اهمیت هر یک از خرده مقوله‌ها راهگشا باشد. مطابق اطلاعات ارائه شده در جدول ۵ مهم‌ترین خرده مقوله‌هایی که تعداد زیادی از بورس‌ها در گزارشات خود به آن اشاره داشته‌اند به خرده مقوله‌های «مدیریت انرژی» (۲۶)، «تعالی فناوری» (۲۶)، «مدیریت منابع انسانی» (۲۵) و «مشارکت»^۱ (۲۵) اختصاص دارد. مهم‌ترین خرده مقوله‌ها از منظر تعداد کدهای خام متعلقه نیز به ترتیب به «مدیریت منابع انسانی» با ۴۹۷ کد خام، «تعالی فناوری» با ۴۴۴ کد خام، «تعامل با ذی‌نفعان» با ۴۴۲ کد خام و «مدیریت انرژی» با ۳۰۱ کد خام اختصاص دارد. به عبارتی می‌توان گفت که بیش از هر خرده مقوله دیگری به دفعات مذکور به این ۴ خرده مقوله پرداخته شده و در مورد آنها صحبت شده است.

خرده مقوله‌های استخراج شده در این جدول بر اساس ارتباط آنها با یکدیگر دسته‌بندی شده و تورفتگی‌های موجود نشان‌دهنده ارتباط خرده مقوله‌ها با یکدیگر است. بعنوان مثال هر

دو خرده مقوله مدیریت انرژی و مصرف انرژی در گزارشات مورد بحث قرار گرفته‌اند. با این حال مدیریت انرژی اصطلاح جامع‌تری بوده که دربرگیرنده مصرف انرژی نیز است. به همین جهت خرده مقوله مصرف انرژی در ذیل مدیریت انرژی و با یک فاصله تورفتگی ارائه شده است، بنابراین تورفتگی‌های جدول نشان‌دهنده سطوح انتزاع پائین‌تر هستند که به همگی آنها عنوان خرده مقوله گفته شده است. درواقع تورفتگی‌های موجود، ارتباط میان خرده مقوله‌ها را به خوبی نشان می‌دهد.

جدول ۵. خرده مقوله‌های به دست آمده از تجمیع کدهای خام

مقولات	فراوانی بورس	فراوانی کد	مقولات	فراوانی بورس	فراوانی کد	مقولات	فراوانی بورس	فراوانی کد
مسئولیت‌پذیری و مدیریت زیست‌محیطی	۸۹۹	۲۶	محصولات متنوع	۶۴۶	۲۵	درآمدها و خدمات متنوع	۷۴۷	۲۲
مدیریت انرژی	۳۰۱	۲۶	اوراق مالکانه	۲۶	۱۲	خدمات معامله	۹۴	۱۹
مصرف انرژی	۱۶۹	۲۶	شاخص‌ها	۵۰	۱۵	خدمات پس از معامله	۱۴۴	۱۹
مصرف برق	۷۲	۲۶	شاخص‌های خاص برای SMEها	۳	۲	خدمات تسویه	۷۷	۱۶
سیستم‌های روشنایی	۳۴	۱۸	داده و تحلیل‌ها	۱۴۲	۲۲	خدمات پایایی	۴۲	۱۴
مصرف سوخت	۲۴	۱۳	اوراق مشتقه	۷۳	۱۶	خدمات سیره‌گذاری	۲۷	۱۲
مصرف گاز طبیعی	۸	۶	محصولات سازگار با شریعت	۲۰	۵	خدمات مشاوره‌ای	۸	۳
مصرف گازوئیل	۹	۷	صندوق‌ها	۱۶	۷	خدمات مدیریت ریسک	۱۸	۹
مصرف LPG	۱	۱	ETFها	۳۴	۱۳	خدمات کولوکیشن	۱۶	۵
انرژی تجدیدپذیر	۲۱	۱۱	REITs	۱۶	۹	خدمات تأمین مالی	۲۳	۱۲
شدت انرژی	۹	۶	کامودیتی	۱۳	۶	خدمات سیره‌گذاری مرکزی	۴۶	۱۰
شدت انرژی برق	۱	۱	انزارهای ترکیبی	۳	۲	خدمات حوزه فناوری	۱۰	۶
شدت انرژی‌های تجدیدپذیر	۱	۱	انزارهای بله‌ی	۶۷	۱۴	خدمات فناوری اطلاعات	۳	۳
سفرهای تجاری	۵۱	۱۵	محصولات پایدار	۱۷۹	۲۲	خدمات زیرساختی	۱۴	۶
وسائط نقلیه برقی	۴	۴	اوراق قرضه پایدار	۴۳	۱۵	خدمات سیستمی و تکنیکال	۳	۱
جلبات دوستار محیط‌زیست	۱۴	۷	شاخص‌های پایدار	۶۷	۱۶	خدمات معاملات الگوریتمی	۷	۳
کارایی انرژی	۳۳	۱۵	ETFهای پایدار	۴	۳	خدمات کشف قیمت	۲۲	۹
مدیریت پسماند	۱۲۶	۲۴	اوراق مشتقه ذخیره‌کرین	۲۷	۳	تعالی خدمات	۱۱	۷
کاهش پسماند	۷۲	۲۲	صندوق‌های پایدار	۱۲	۴	توسعه خدمات	۶	۵
باز یافت و استفاده مجدد	۴۴	۲۱	مدیریت ریسک	۳۳۶	۲۵	خدمات پذیرش	۱۶۵	۲۱
تفکیک پسماند	۳	۳	مدیریت ریسک‌های پایدار	۲۰	۱۰	خدمات مشاوره‌ای پیش از پذیرش	۵	۴
حفاظت از آب	۵۵	۲۰	ریسک‌های زیست‌محیطی	۷	۵	الزامات پذیرش	۳۲	۱۵
کاهش مصرف کاغذ	۵۴	۲۱	کمیته ریسک	۲۶	۱۶	تشویق و حمایت از پذیرش	۹	۶
بایگانی و نشر الکترونیکی	۱۵	۷	اشتهای ریسک	۱۵	۸	تعداد شرکتهای پذیرفته شده	۸۲	۱۸
آلودگی صوتی	۴	۴	مدیریت ریسک‌های مالی	۱۱	۵	تعداد IPOها	۳۹	۱۴
پیروی از قوانین زیست‌محیطی	۱۴	۸	سیاست‌های بیمه‌ای	۴	۱	تعداد لغو پذیرش	۴	۳
آگاهی بخشی و آموزش‌های	۳۵	۲۰	شناسایی ریسک‌ها	۱۵	۹	تأمین مالی پایدار	۲۹	۱۲
مشارکت در حوزه مسائل	۶	۲	فرهنگ ریسک	۳۱	۱۰	حسابرسی	۷۸	۲۱
ردهای کرین و نشر گزاره‌های گلخانه‌ای	۱۴۱	۲۵	پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری	۱۰	۷	کمیته حسابرسی	۳۰	۱۷

۱۶	۳۰	حسابرسی داخلی	۵	۱۴	آگاهی از ریسک‌ها	۴	۸	شدت گازهای گلخانه‌ای
۱	۲	حسابرسی فناوری اطلاعات	۱۵	۷۸	مدیریت ریسک‌های تجاری و عملیاتی	۶	۱۰	کاشت درخت
۷	۱۴	اطمینان بخشی خارجی	۱۴	۵۱	ریسک‌های نقدینگی، ویس، از معامله	۱۴	۵۲	دیتاستر و ساختمان سبز
۶	۱۱	اطمینان بخشی به اطلاعات						

مقولات	فراوانی کد	فراوانی بورس	مقولات	فراوانی کد	فراوانی بورس	مقولات	فراوانی کد	فراوانی بورس
راهبری شرکتهای	۷۸۰	۲۵	استقلال هیات مدیره	۳۴	۱۴	تعالی عملیاتی	۸۵۷	۲۳
سیاست‌های راهبری شرکتهای	۱۰	۶	جلسات هیات مدیره	۲۲	۹	تمامیت و درستی بازار	۶۱	۲۰
کنترل‌های داخلی	۳۳	۲۲	ارزش‌ها و فرهنگ	۴۹	۱۹	فعالیت بازار	۱۱۶	۱۷
رعایت قوانین و مقررات	۷۷	۲۰	جامعه	۶۱۱	۲۶	ارزش معاملات	۲۵	۱۰
ارتقای راهبری شرکتهای در بازارهای سرمایه	۲۹	۱۰	حمایت از تحصیل	۵۷	۲۰	حجم معاملات	۴۵	۱۰
فرهنگ راهبری شرکتهای در شرکت	۱۰	۸	رفع بیکاری	۳۳	۱۴	گردش معاملات	۱۳	۷
مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی	۷	۵	برنامه‌های کارآموزی	۱۲	۸	ارزش بازار	۲۶	۱۲
آموزش راهبری شرکتهای	۸	۴	ارتقای کیفیت زندگی	۱۳۷	۲۱	اعتماد و اطمینان	۱۰۱	۲۲
رعایت استانداردهای بین‌المللی	۹	۶	توجه به مسئله فقر و نابرابری	۱۱	۸	امنیت بازار	۲۶	۱۶
رهنمون‌های راهبری شرکتهای	۱۶	۷	حمایت از خانواده‌های نظامیان و	۱۳	۳	ثبات بازار	۲۶	۱۳
عملکرد راهبری شرکتهای	۷	۵	سلامت عمومی	۲۹	۱۰	قابلیت اتکالی بازار	۳۳	۱۳
مشور اخلاقی	۶۶	۱۸	حمایت از فعالیت‌های ورزشی	۵	۳	انعطاف‌پذیری عملیاتی	۲۵	۹
آموزش منشور اخلاقی	۱۴	۷	وعده‌های غنایی برای مستضعفان	۱۷	۷	عملکرد شاخص	۳	۳
محافظت از سوت زنها	۹	۵	فعالیت‌های فرهنگی	۲۱	۹	بهبود بازارها	۱۵	۱۱
سوت زنی	۳۵	۱۸	ساخت خانه	۵	۳	چرخه تسویه	۸	۵
اخلاق	۱۱۴	۲۲	حمایت از سالمندان	۱۴	۴	کاهش هزینه‌های مشتریان	۱۵	۷
رعایت مقررات اخلاقی	۱۲	۵	حمایت از مستضعفان و معلولان	۱۹	۱۰	بازارهای به‌موقع	۷۳	۱۸
آموزش اخلاق	۱۲	۱۱	سرمایه‌گذاری در مهارت‌های نسل آینده	۳۳	۱۰	داده‌های به‌موقع	۵۰	۱۰
مدیریت تضاد منافع	۴۰	۱۸	ارزیابی اثرات اجتماعی	۶	۴	سرعت انجام معاملات	۱۲	۸
الزامات مالکیت	۸	۴	مشارکت‌های اجتماعی	۶	۳	افزایش مدت‌زمان انجام معاملات	۷	۳
آموزش	۴	۴	هبه و حمایت مالی	۱۶۵	۲۲	معاملات شبانه	۴	۲
هیات مدیره	۱۸۵	۲۱	برنامه‌های حمایتی هبه‌های کارکنان	۳۱	۷	توسعه انواع سفارشات	۷	۴
تعداد اعضای هیات مدیره	۱۵	۱۳	تأسیس بنیاد خیریه	۱۴	۷	بازارهای متنوع	۱۰۸	۱۵
مسئولیت‌های هیات مدیره	۲۹	۱۲	برگزاری رویدادها خیرخواهانه	۱۱	۷	نقدشوندگی بازار	۵۲	۱۸
مدیران مستقل پیشرو	۲	۲	فعالیت‌های معمله‌گری بابت خیرخواهانه	۸	۷	تاب آوری بازار	۱۰	۵
توسعه هیات مدیره	۶	۴	فعالیت‌های خیرخواهانه	۳	۲	بازارگردانی	۸	۵
اثر بخشی هیات مدیره	۴	۲	انجام کارهای داوطلبانه (کارکنان)	۵۰	۱۵	شفافیت	۹۳	۲۱
تفکیک نقش رئیس هیات مدیره از مدیرعامل	۸	۶	دولت	۵۸	۱۶	شفافیت بازار	۶۴	۲۱
انتصابات	۵۷	۱۵	مالیات	۳۸	۱۳	شفافیت شرکت	۱۹	۱۲
تجدید هیات مدیره	۹	۶	استراتژی مالیاتی	۶	۴	بازار یابی	۴۸	۱۴
بازنشستگی و انتخاب مجدد اعضای	۴	۳	شفافیت مالیاتی	۱۰	۷			

مقولات	فراوانی کد	فراوانی بورس	مقولات	فراوانی کد	فراوانی بورس	مقولات	فراوانی کد	فراوانی بورس
مدت زمان تصدی اعضای هیات مدیره	۱۰	۶	رعایت مقررات مالیاتی	۴	۲			

مقولات	فراوانی کد	فراوانی بورس	مقولات	فراوانی کد	فراوانی بورس	مقولات	فراوانی کد	فراوانی بورس
تنوع و برابری	۸۸۸	۲۶	ارتقا و رشد زنان	۷۵	۱۶	عملکرد مالی و اقتصادی	۳۳۵	۲۳
تنوع	۳۹۸	۲۶	توانمندسازی زنان	۱۸	۱۰	بازده سهامداران	۳۱	۱۱
جنسیت	۱۴۶	۲۴	ابتکارات مربوط به زنان	۴۹	۱۴	سود تقسیمی	۵۲	۱۴
هیات مدیره	۴۴	۱۸	برابری جنسیتی در آموزش	۱۳	۷	سود تقسیمی خاص	۴	۲
پست‌های مدیریتی	۲۲	۱۴	آگاه‌بخشی	۷	۵	نسبت پرداخت سود سهام	۶	۴
سایر کارکنان زن	۳۶	۱۸	نوآوری و فناوری	۶۱۰	۲۶	عایدات و سودآوری	۱۲۲	۱۸
تنوع نژادی	۱۲	۵	نوآوری	۱۵۸	۲۳	درآمدها	۲۶	۱۳
اعضای هیات مدیره	۵	۲	تحقیق و توسعه	۳۳	۹	بازده حقوق صاحبان سهام	۵	۳
پست‌های مدیریتی	۲	۲	تعالی فناوری	۴۴۴	۲۶	سود هر سهم	۸	۶
کارکنان	۲	۳	بازارهای الکترونیک	۴۸	۱۹	هزینه‌ها و کارایی بهای تمام شده	۳۰	۱۰
رنگ	۷	۲	دسترسی به بازار	۳۶	۱۵	وجه نقد	۹	۵
اعضای هیات مدیره	۲	۱	دردسترس بودن خدمات	۱۰	۵	عملکرد قیمت سهام	۷	۲
کارکنان	۱	۱	مدیریت ظرفیت سیستم	۸	۵	رشد	۲۵	۱۸
سن	۵۳	۱۹	سیستم‌ها و زیرساخت‌ها	۱۶۲	۲۲	مخارج سرمایه‌ای	۷	۳
اعضای هیات مدیره	۱۳	۸	توسعه زیرساخت‌ها	۷۳	۱۶	ادغام و تملیک	۶۴	۱۰
کارکنان	۲۴	۱۲	زیرساخت‌های اصلی و دیستر	۶	۴	سرمایه‌گذاری	۱۳	۸
دگرپاشان	۴	۴	مرکز پشتیبان‌گیری	۷	۵	جهانی‌شدن	۱۰۲	۲۳
فرهنگ	۵	۵	فناوری‌های مالی و اطلاعاتی	۸۷	۱۸	خدمات برون‌مرزی	۳۹	۱۹
قومیت	۱۰	۵	فین‌تک	۵۴	۱۳	پذیرش شرکت‌های خارجی	۲۲	۱۱
اعضای هیات مدیره	۲	۱	مدیریت فناوری اطلاعات	۲۴	۱۱	سرمایه‌گذاران بین‌المللی	۱۹	۹
کارکنان	۲	۲	داده‌های بزرگ	۹	۵	اقتصاد کلان	۷۰	۱۸
ملیت، منطقه و جغرافیا	۱۴	۹	پذیرش شرکت‌های حوزه فناوری	۸	۴	محیط اقتصادی	۳۴	۱۱
اعضای هیات مدیره	۴	۲	مدیریت زنجیره تأمین	۱۲۵	۱۷	سیاست پولی	۵	۲
کارکنان	۶	۵	انتخاب و ارزیابی تأمین‌کنندگان	۳۲	۹	حمایت از رشد اقتصادی	۳۶	۱۵
معلولیت	۱۷	۱۰	تأمین‌کنندگان محلی	۸	۶	رشد شرکت‌های پذیرفته شده	۱۶۰	۱۸
کارکنان	۵	۵	مشاور اخلاقی تأمین‌کنندگان	۱۱	۶	پایداری	۲۵	۱۵
مذهب	۴	۳	زنجیره تأمین پایدار	۵۵	۱۴	راهبری شرکی	۴۶	۲۴
تخصص متنوع هیات مدیره	۴۴	۱۱	تأمین‌کنندگان پایدار	۲۰	۹	آموزش شرکت‌های پذیرفته شده	۳۸	۹
برابری	۲۰۲	۲۴	تدارکات سبز	۷	۵	آموزش پایداری	۲۲	۷
عدم تبعیض و بلر فحاری	۳۸	۱۵	زنجیره تأمین زیست‌محیطی	۸	۴	تنوع	۱۲	۶
برابری جنسیتی	۱۱۶	۲۰	رویه‌های تدارکات	۱۹	۱۱	تعامل با ذی‌نفعان	۱۴	۳
پرداخت‌های برابر به زنان و مردان	۲۱	۱۳						

مقولات	فراوانی کد بورس	مقولات	فراوانی کد بورس	مقولات	فراوانی کد بورس
سرمایه انسانی	۱۰۱۴	۲۶	فرایندهای استخدام	۲۲	۹
سلامت و امنیت	۲۶۱	۲۰	انگیزه و رضایت کارکنان	۲۹	۱۳
سلامت	۷۸	۱۷	استخدام	۸۴	۲۲
تلفات و بیماری‌های ناشی از محیط کار	۱۰	۵	فرهنگ و محیط کار	۶۴	۲۱
بیمه	۱۶	۱۰	کار تیمی	۳۱	۱۴
حمایت از فعالیت‌های ورزشی	۲۶	۱۱	حقوق بشر	۵۸	۱۶
ایمنی و امنیت	۲۳	۱۰	کار اجباری و کودک کار	۱۸	۸
ریسک آسیب‌دیدگی	۱۳	۷	رعایت مقررات کار	۷	۵
آموزش سلامت و امنیت	۱۲	۸	سال‌های خدمات کارکنان	۵	۵
سلامتی، رفاه و حال خوب	۲۰۵	۲۳	جلبه‌جایی کارکنان (خروج)	۲۵	۱۴
تعادل میان کار و زندگی	۶۷	۱۷	چرخش کار	۸	۷
حمایت از والدین	۲۷	۱۲	اصلاح سبک‌های کار	۴	۴
دور کاری و شرایط کاری منعطف	۲۰	۹	نیروی کار مسئول	۱۴	۹
مزایای کارکنان	۵۷	۱۹	مکانیزم‌های رسیدگی به شکایات کارکنان	۵	۵
زمان از دست رفته و نرخ غیبت	۱۵	۷	درک کارکنان از فلسفه شرکت	۶	۶
مدیریت منابع انسانی	۴۹۷	۲۵	پاداش و جبران خدمات کارکنان	۱۳۹	۱۹
جذب و حفظ افراد بااستعداد	۸۸	۲۲	مشتریان	۹۰	۲۱
حرفه‌ای گرایی و تخصص	۴۴	۱۸	تنوع مشتریان	۱۷	۷
یادگیری و توسعه	۲۳۷	۲۴	مشتری‌محوری عملیات	۷۳	۲۱
مدیریت عملکرد	۶۸	۱۹			

پس از استخراج مجموعه‌ای از خرده مقوله‌ها، به منظور ایجاد سطوح بالاتری از انتزاع، خرده مقوله‌ها بررسی و تحت مقولات میانی طبقه‌بندی شدند. مقولات میانی در برگیرنده خرده مقوله‌های به‌دست‌آمده از مرحله قبل و در نتیجه کلیه کدهای خام استخراج شده هستند، با این تفاوت که نسبت به کدهای خام و خرده مقوله‌ها انتزاعی‌تر بوده و هر مقوله میانی در برگیرنده تعدادی از خرده مقوله‌ها است. نتیجه این فرآیند استخراج ۳۸ مقوله میانی است که پس از بررسی‌های بیشتر تحت ۴ کد (مقوله) اصلی زیست‌محیطی، اجتماعی، اقتصادی و راهبری

شرکتی طبقه‌بندی شدند. بیشترین تعداد مقولات میانی مربوط به کد اصلی «اقتصادی» و کمترین تعداد مقولات میانی مربوط به کد اصلی «زیست محیطی» است. شکل ۲ کلیه مقولات میانی را به صورت دسته‌بندی شده نشان می‌دهد.

مولفه‌های اصلی پایداری در صنعت بورس			
اقتصادی (EC)	راهبری شرکتی (CG)	اجتماعی (SO)	زیست محیطی (EV)
نوآوری و فناوری	مدیریت ریسک	تنوع و برابری	مدیریت انرژی و منابع
محصولات متنوع	اخلاق	تحصیل و آموزش	مدیریت ریسک‌های زیست محیطی
درآمدها و خدمات	هیأت مدیره	منابع انسانی	آگاهی بخشی و آموزش‌های زیست محیطی
بازارهای متنوع	کنترل‌های داخلی	ارتقای سطح زندگی	ردپای کربن و انتشار گازهای گلخانه‌ای
تعالی عملیاتی	فرهنگ و ارزش‌ها	حل مسئله یکبارگی	پیروی از قوانین زیست محیطی
مشترک‌بان	جرایم مالی	هبه و حمایت مالی	زنجیره تامین زیست محیطی
رقابت	حسابرسی و اطمینان	کارداوطلبانه	
افشا	پیروی از قوانین و مقررات	حمایت از SMEها و استارت‌آپ‌ها	
بازاریابی	منشور اخلاقی	ارتقای مهارت‌های نسل آینده	
عملکرد مالی و اقتصادی	ارتقای راهبری شرکتی در بازارها	زنجیره تامین	
مقررات گذاری بازار	مدیریت تضاد منافع		
مدیریت تداوم فعالیت	سوت زنه		
جهانم شدن	مدیریت ذینفعان		
اقتصاد کلان	چشم انداز		
زنجیره تامین			
اعتماد و اطمینان			
شفافیت			
رشد شرکت‌های پذیرفته شده			

شکل ۲. مقولات میانی به دست آمده از تجمیع خرده مقوله‌ها

مجموعه عوامل بااهمیت زیست‌محیطی در تمامی صنایع مشابه نیستند و در صنعت بورس به دلیل پیامدهای اندک زیست‌محیطی، این مقوله از سطح اهمیت پائینی برخوردار است. باین حال بر اساس یافته‌های این پژوهش، رایج‌ترین مسائل زیست‌محیطی این صنعت شامل مدیریت انرژی و منابع، آگاهی‌بخشی و آموزش‌های زیست‌محیطی، ردپای کربن و انتشار گازهای گلخانه‌ای و غیره است. در حقیقت بورس‌ها می‌توانند با کاهش پیامدهای زیست‌محیطی فعالیت‌های خود از طریق مدیریت انرژی و سایر منابع و نیز آموزش و تشویق شرکت‌های پذیرفته شده به در نظر داشتن پیامدهای زیست‌محیطی، به حیات کره زمین کمک کنند. به‌منظور کاهش اثرات زیست‌محیطی شرکت‌های پذیرفته شده، افزون بر آموزش و آگاهی‌بخشی، بورس‌ها ابتکاراتی را نیز در این حوزه به کار گرفته‌اند. انتشار اوراق ذخیره کربن و ایجاد سازوکارهای مقتضی به‌منظور خرید و فروش این اوراق از جمله این ابتکارات است که شرکت‌ها را تشویق می‌کند تا میزان انتشار گازهای گلخانه‌ای خود را به حداقل برسانند.

از نظر تعداد مقوله‌های میانی استخراج شده بعد اجتماعی در رتبه سوم قرار دارد و طیف گسترده‌ای از فعالیت‌های اجتماعی را در بر می‌گیرد. به‌طور کلی مهم‌ترین مسائل اجتماعی بورس‌ها شامل توجه به منابع انسانی، تحصیل و آموزش، حمایت‌های مالی، توجه به تنوع و برابری و ... است. بسیاری از بورس‌ها برای کمک به بهبود جامعه به اقداماتی نظیر تأسیس مؤسسات خیریه و یا همکاری نزدیک با خیریه‌های موجود، تشویق کارمندان شرکت به انجام کارهای خیریه، توجه به مسئله منابع انسانی و تنوع و برابری در محیط کار روی آورده‌اند. کمک به ارتقای سطح زندگی افراد جامعه و نیز ارتقای مهارت‌های نسل‌های آینده از طریق برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای نوجوانان و نیز امکان گذراندن دوره‌های کارآموزی در نهایت به ارتقای سطح جامعه و کاهش آسیب‌های اجتماعی کمک می‌کند. در چنین بستری امکان رشد و ارتقای بورس‌ها در آینده نیز فراهم می‌شود. به‌عنوان مثال از طریق افزایش آموزش و آگاهی افراد جامعه از عملکرد بورس‌ها و تزریق منابع مالی از طرف افراد جامعه، در نهایت تداوم فعالیت بورس‌ها در آینده تضمین خواهد شد.

بعد راهبری شرکتی به مشکلات نمایندگی بین مدیران و سهام‌داران اشاره دارد و همانند ابعاد زیست‌محیطی و اجتماعی، هیچ روش استاندارد قوی برای ارزیابی عملکرد راهبری شرکتی وجود ندارد و مدیران مختلف ممکن است به جنبه‌های متفاوتی توجه داشته باشند. توجه به مسائل راهبری شرکتی از جمله ویژگی‌های هیات مدیره، مدیریت ذی‌نفعان، استقرار کنترل‌های

داخلی، توجه به مقوله اخلاق، ارتقای راهبری شرکتی در شرکت‌های پذیرفته شده و ... به ذی‌نفعان اطمینان خواهد داد که عملکرد بورس‌ها مطابق با منافع آنهاست و این امر موجب مشروعیت سازمان خواهد شد.

باتوجه به تعداد کدهای خام مستخرج از گزارشات و نیز تعداد مقولات به‌دست‌آمده، بعد اقتصادی فعالیت‌های بورس‌ها نسبت به ابعاد اجتماعی، راهبری شرکتی و زیست‌محیطی دارای بیشترین اهمیت است. عمده مؤلفه‌های ارائه شده در بعد اقتصادی به نقش بورس‌ها بعنوان ارائه‌دهنده خدمات مالی و نهاد مقررات‌گذار اشاره دارد. توجه به مسئله فناوری و نوآوری، تنوع محصولات، درآمدها و بازارها و تعالی عملیاتی جزو حیاتی‌ترین مؤلفه‌های توسعه پایدار بورس‌ها به شمار می‌روند. گسترش فعالیت‌های برون‌مرزی بورس‌ها موجب افزایش رقابت میان آنها در جذب سرمایه‌های اشخاص و مؤسسات شده و به جهت تداوم فعالیت، رشد همراه با نوآوری از جمله الزامات فعالیت پایدار بورس‌ها به شمار می‌رود. توجه به شفافیت بازارها و رشد شرکت‌های پذیرفته شده، افزایش اعتماد و اطمینان به بورس‌ها در سطح جامعه و کمک به بهبود افشا از طریق مقررات‌گذاری و انتشار رهنمون‌های گزارشگری نیز از جمله سایر موضوعات بااهمیت بعد اقتصادی است.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج این مطالعه بیانگر آن است که شاخص‌های پایداری به‌صورت گسترده‌ای در گزارشات پایداری بورس‌های تحت مطالعه، افشا شده‌اند. به کارگیری منطق استقرا در رویکرد تحلیل محتوای کیفی در نهایت به استخراج ۱۰،۵۲۳ کد خام، ۳۸۸ خرده مقوله و ۳۸ مقوله میانی در ۴ بعد اصلی پایداری (اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و راهبری شرکتی) منتج شده است. اگرچه نام دقیق شاخص‌های افشا شده متفاوت است اما بخش زیادی از گزارشات بر موضوعاتی نظیر نوآوری و فناوری، درآمدها و خدمات متنوع و توجه به مسئله منابع انسانی متمرکز شده‌اند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که از میان ابعاد پایداری بررسی شده، بعد اقتصادی دارای بیشترین میزان اهمیت و بعد زیست‌محیطی دارای کمترین درجه اهمیت است. روکا و سیرسی (۲۰۱۲) نیز در مطالعه شاخص‌های پایداری و مقایسه آن میان صنایع مختلف به این نتیجه دست یافتند که در صنعت مالی، موضوعات اقتصادی نسبت به سایر ابعاد دارای بیشترین اهمیت هستند. باتوجه به اینکه این مطالعه اولین بررسی در حوزه مؤلفه‌های پایداری صنعت بورس در سطح

بین‌المللی است، امکان مقایسه نتایج به‌دست‌آمده با سایر مطالعات در حوزه بورس‌ها وجود ندارد. این پژوهش همچنین نشان داد که تنوع بسیار زیادی در شاخص‌های گزارش شده وجود دارد. این موضوع نشان می‌دهد که ایجاد مجموعه‌ای استاندارد از شاخص‌های قابل استفاده بسیار دشوار است. شاخص‌های شناسایی شده در این مطالعه مبنایی برای پیشبرد پژوهش‌ها در حوزه اندازه‌گیری و گزارشگری پایداری صنعت بورس را در سطح بین‌المللی ارائه می‌دهد. همچنین باتوجه به کاستی‌های استاندارد گذاری در گزارشگری پایداری، یافته‌های این پژوهش شواهد موردنیاز در خصوص استفاده از شاخص‌ها در عمل را ارائه می‌کند.

شرکت‌های نمونه از عناوین مختلفی برای اشاره به گزارش‌های پایداری استفاده کرده‌اند. افزون بر این طول گزارشات نیز بسیار متفاوت و بین ۲ تا ۱۹۵ صفحه بوده است. این تفاوت‌ها حاکی از آن است که توافق در خصوص محتوای گزارش شده در سطح بین‌المللی وجود ندارد. باتوجه‌به این نکته لازم به بیان است که گزارش‌های مختلف دامنه کاربرد متفاوتی دارند و ازاین‌رو شاخص‌های گزارش شده نیز تا حدودی متفاوت هستند. بخشی از تفاوت‌ها نیز به دلیل اهداف متفاوت و مخاطبان هدف متفاوت گزارش‌ها قابل توجیه است. اگرچه جزئیات نسبتاً کمی در خصوص هدف و مخاطبان هدف این گزارشات، توسط شرکت‌های نمونه ارائه شده است، اما واضح است که از این نظر میان گزارش‌های شرکت‌های مختلف تفاوت وجود دارد. افزون بر آن اگرچه کلیه شرکت‌های موجود در نمونه کمابیش بزرگ هستند، اما اختلاف در منابع در دسترس آنها ممکن است منجر به تنوع این گزارشات شود.

افزون بر این برای توضیح طیف وسیع شاخص‌های افشا شده تئوری‌های مختلفی وجود دارد. اگرچه سایر تئوری‌ها نیز ممکن است در این حوزه کاربرد داشته باشند اما دو دیدگاه ویژه با تئوری ذی‌نفعان و تئوری مشروعیت ارائه شده است. بر اساس تئوری ذی‌نفعان شرکت‌ها در قبال افراد و گروه‌های مختلفی مسئولیت دارند. این تئوری همچنین در نظر دارد که شرکت‌های مختلف دارای ذی‌نفعان متفاوتی هستند. اگرچه برخی از پژوهشگران ادعا می‌کنند که باید با همه ذی‌نفعان، بدون در نظر داشتن قدرت نسبی آنها به طور برابر رفتار شود (دیگان، رنکین و ووقت^۱، ۲۰۰۰)، سایرین معتقدند که مشروعیت، اهمیت و قدرت ذی‌نفعان یک شرکت به طور مداوم در حال تغییر است (میشل، ایگل و وود^۲، ۱۹۹۷). ازاین‌رو اگر شرکت‌های مختلف

1. Deegan, Rankin and Voght

2. Mitchell, Agle and Wood

اولویت‌های مختلفی را برای ذی‌نفعان مختلف در نظر بگیرند، در غیاب الزامات گزارشگری اجباری، گزارش‌های پایداری شرکت‌های مختلف، شاخص‌های پایداری متفاوتی را گزارش می‌کنند. در همین راستا بر اساس تئوری مشروعیت، شرکت‌ها بخشی از یک جامعه بزرگ‌تر هستند و باید در محدوده‌های تعیین شده توسط آن جامعه فعالیت کنند (ساجمن، ۱۹۹۵). باتوجه‌به دیدگاه تئوری مشروعیت، گزارشگری پایداری ممکن است بخشی از استراتژی کلی یک شرکت برای ساخت و حفظ مشروعیت آن شمرده شود. از آنجاکه شرکت‌های مختلف ممکن است در معرض انتظارات متفاوتی از طرف جامعه باشند، ممکن است ضروری باشد تا برای مشروع بودن، شاخص‌های متفاوتی را گزارش کنند.

در این حوزه امکان انجام پژوهش‌های بسیاری در آینده وجود دارد. بعنوان مثال پژوهش‌های آتی می‌تواند فراتر از تحلیل محتوای گزارشات پایداری باشد. افشای شاخص‌ها در وب‌سایت شرکت‌ها، گزارشات سالانه و سایر اشکال گزارشگری نیز قابل بررسی است. از پرسش‌نامه‌ها می‌توان برای درک عمیق‌تر میزان سودمندی شاخص‌های پایداری از نظر بورس‌ها و شرکت‌های پذیرفته شده آنها نیز استفاده کرد. همچنین مصاحبه با مدیران شرکت‌ها باعث می‌شود تا رویکرد آنها نسبت به بسیاری از مسائل توضیح داده شود. چگونگی انتخاب شاخص‌ها برای افشا در گزارشات، چگونگی ارتباط شاخص‌های انتخاب شده با استراتژی شرکت، چگونگی تصمیم‌گیری در خصوص اینکه کدام شیوه برای برجسته کردن هر شاخص مورد استفاده قرار گیرد (کارت ارزیابی، نمودار، جدول یا جعبه)، چگونگی استفاده از شاخص‌های گزارش شده در مدیریت شرکت و قصد و نیت شرکت‌ها برای گزارشگری در آینده از جمله پرسش‌هایی هستند که می‌توانند مورد پرسش و بررسی قرار گیرند. پژوهش در خصوص عوامل تعیین‌کننده افشای شاخص‌ها در صنایع مختلف می‌تواند به توضیح بیشتر چگونگی انتخاب و استفاده از شاخص‌ها کمک کند. مطالعات موردی می‌تواند بینشی از روند توسعه، پیاده‌سازی، استفاده و بهبود شاخص‌ها در طول زمان فراهم کند. موضوعات دیگر برای پژوهش‌های بیشتر می‌تواند کشف استفاده از شاخص‌های پایداری فراتر از شرکت‌ها یا سایر بسترهای قانونی باشد. پژوهش‌های بیشتر در سایر بسترهای قانونی زمینه مقایسه و فرصت‌های بیشتر برای کشف تأثیر سیستم‌های تجارت ملی بر افشای پایداری شرکتی را فراهم می‌کند. به‌جای مطالعه شاخص‌های گزارش شده در یک زمان مشخص، می‌توان در خصوص ظهور شاخص‌ها در طی زمان نیز پژوهش‌هایی انجام داد. این اقدام می‌تواند زمینه‌ای برای بررسی عمیق روندها در نوع و سطح

افشائیات باشد. در نهایت، پژوهش در مورد گزارشگری اجباری شاخص‌ها جریان بالقوه دیگری از پژوهش‌های را ارائه می‌دهد. همچنین می‌توان مزایا و معایب گزارشگری اجباری، مشخصات افشائیات مورد نیاز و اجرای الزامات را نیز مورد بررسی قرار داد.

نهادهای مقررات‌گذار در حوزه فعالیت بورس‌ها مانند IOSCO، WFE و غیره می‌توانند از نتایج این پژوهش به منظور استانداردگذاری فرآیند افشای اطلاعات پایداری بورس‌ها استفاده کنند و از این رو به افزایش شفافیت عملکرد پایداری بورس‌ها کمک کنند. همچنین پژوهشگران می‌توانند سودمندی شاخص‌ها و مؤلفه‌های پایداری ارائه شده در این پژوهش را در بسترهای قانونی مختلف بررسی و به رتبه‌بندی این مؤلفه‌ها اقدام کنند. افزون بر این مدیران بورس‌ها و متخصصان این حوزه می‌توانند از این شاخص‌ها بعنوان مبنایی برای ارزیابی عملکرد پایداری استفاده کرده و با توجه به نتایج حاصله استراتژی‌های پایداری را در فرآیندهای اصلی کسب و کار این حوزه بگنجانند.

در پایان به سازمان بورس و اوراق بهادار تهران و بورس‌های فعال در سطح کشور پیشنهاد می‌شود با استفاده از نتایج این پژوهش ضمن اندازه‌گیری و ارزیابی عملکرد پایداری خود، شرکت‌های پذیرفته شده را تشویق به افشای اطلاعات پایداری خود کنند. در این راستا تشکیل کارگروهی به منظور تدوین استانداردها و رهنمون‌های پایداری می‌تواند به منظور اندازه‌گیری عملکرد پایداری شرکت‌های پذیرفته شده راهگشا باشد.

References

- Abdi, M; Kordestani, Gh. and Rezazade, j. (2020). Sustainability reporting: ratings of drivers and indicators. *Journal of Empirical Research in Accounting*, 10(2): 71-114.
- Abdi, M; Kordestani, Gh. and Rezazade, j. (2019). Designing of corporates' coherent sustainability reporting model. *Journal of Accounting Research*, 11(4): 23-44. (In Persian).
- Abdollahzadeh, H. and Amin, V. (2020). The effect of planned behavior theory, ethical commitment, and perceived risk on corporate sustainability accounting and reporting. *Journal of Value and Behavioral Accounting*, 5(9): 269-299. (In Persian).
- Alamshah, S. A. (2015). Evaluating influential factors in Environmental management accounting (EMA) adoption. *Management Accounting*, 7(3): pp 89-108. (In Persian).
- AlJaberi, O.A; Hussain, M. and Drake, P.R.(20۲۰). A framework for measuring sustainability in healthcare systems, *International Journal of Healthcare Management*, 13(4): 276-285.
- Arianpoor, A; hassas Yeganeh, Y. and babajaani, J. (2019). Analysis of social sustainability performance and its impact on the cost of equity in companies listed in the Tehran Stock Exchange. *Monetary and Financial Economics*, 26 (18): 155-196. (In Persian).
- Ashforth, B.E. and Gibbs, B.W.(1990). The double-edge of organizational legitimation. *Organization Science*, 1(2): 177-194.
- Barzegar , Gh. and Hasas Yegane, Y. (2015). A model for social responsibility disclosure and lasting of companies and its current situation on those listed in Tehran stock exchange. *Journal of Securities Exchange*, 8(29): 91-110. (In Persian).
- Bassen A. and Kovács A.M. (2020). Environmental, social and governance key performance indicators from a capital market perspective, In Beschorner T; Brink A; Hollstein B; Hübscher M.C; Schumann O (eds.), *Wirtschafts- und Unternehmensethik*, Springer VS, Wiesbaden, pp. 809-820.
- Bell, S. and Morse, S.(2012). Sustainability indicators: measuring the immeasurable? 2nd ed; Routledge, London.
- Bowen, H.R.(۱۹۵۳). Social responsibilities of the businessman, 1st ed; Harper & Brothers, New York.
- Bradley, O.J. and Botchway, G.O.(2018). Communicating corporate social responsibility (CSR) in the coffee industry: an examination of indicators disclosed. *Management and Policy Journal*, 9(2): 139-164.

- Cleary, S. (2015). Stock exchanges and sustainability, Inquiry working paper by UNEP.
- Cochran, P.L.(2007). The evolution of corporate social responsibility. *Business Horizons*, 50(6): 449-454.
- Connelly, B. L; Certo, S. T; Ireland, R. D; & Reutzel, C. R. (2011). Signaling theory: A review and assessment, *Journal of Management*, 37(1): 39-67.
- Correia, E; Azevedo, S.G. and Carvalho, H. (2020). Sustainability disclosure of metal mould companies – content Analysis, In Crowther, D. and Seifi, S. (eds.), *Governance and Sustainability (Developments in Corporate Governance and Responsibility*, 15, Emerald Publishing Limited, Bingley: 43-60.
- Crane, A; Matten, D. and Moon, J. (2008). Corporations and citizenship: Business, responsibility, and society. Cambridge University Press, UK.
- Deegan, C. (2002). Introduction: the legitimizing effect of social and environmental disclosures—a theoretical foundation. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 15(3): 282-311.
- Deegan, C; Rankin, M; & Voght, P. (2000). Firms' disclosure reactions to major social incidents: Australian evidence. *Accounting forum*, 24(1): 101-130.
- Dowling, J. and Pfeffer, J. (1975). Organizational legitimacy: Social values and organizational behavior, *Pacific sociological review*, 18(1): 122-136.
- Elkington, J. (1999). *Cannibals with Forks: Triple Bottom Line of 21st Century Business*, John Wiley & Son Ltd.
- Fakhari, H; Malekian, E. and Jafaei Rahni, M. (2018). Explaining and ranking of the components and indicators of environmental, social, and corporate governance reporting by Analytic Hierarchy Process in the companies listed on the Stock Exchange. *Journal of Value and Behavioral Accounting*, 2(4): 153- 187. (In Persian).
- Frederick, W.C. (1994). From CSR1 to CSR2: The maturing of business-and-society thought. *Business & Society*, 33(2): 150-164.
- Gabzdylova, B; Raffensperger, J.F. and Castka, P. (2009). Sustainability in the New Zealand wine industry: drivers, stakeholders and practices. *Journal of cleaner production*, 17(11): 992-998.
- Ghaderzadeh, S, K; Kordestani, Gh. And Haghighat, H. (2018). Identifying and ranking factors influencing levels of corporate social responsibility disclosure using data mining. *Journal of Applied Research in Financial Reporting*, 6(2): 7-46. (In Persian).
- Gray, R. (2010). Is accounting for sustainability actually accounting for sustainability... and how would we know? An exploration of narratives of

- organizations and the planet. *Accounting, organizations and society*, 35(1): 47-62.
- Hahn, R. and Kühnen, M. (2013). Determinants of sustainability reporting: a review of results, trends, theory, and opportunities in an expanding field of research. *Journal of cleaner production*, 59: 5-21.
- Hajiannejad, A. and Pourheidari, O. (2015). An Investigation of similarities between the implied frameworks for corporate non-financial reporting and accounting conceptual framework in terms of objectives, users, and information qualitative characteristics. *Financial Accounting Knowledge*, 2(2): 7-32. (In Persian).
- Hassas Yegane, Y; Babajani, J; Taghavifard, M, T. and Arianpoor, A. (2018). Analysis of environmental sustainability performance and its impact on the cost of equity in companies listed in the Tehran Stock Exchange. *Journal of Value and Behavioral Accounting*, 3(5): 1-39. (In Persian).
- Hayati, N; Hejazi, R; Hosseini, S, A. and Bastani, S. (2018). Extraction of environmental indicators from the board of directors' report, using qualitative content analysis. *Journal of Empirical Research in Accounting*, 8(2): 43-70. (In Persian).
- Hosseini, S.A. and Haghighat, S. (2017). The relationship between corporate governance and community engagement in listed companies of the Tehran Stock Exchange. *Journal of Accounting and Social Interest*, 6(4): 103-128. (In Persian).
- Hsieh, Hsiu-Fang. , Shannon, Sarah E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9): 1277-1288.
- Jabbarzadeh kangarluei, S. and Bayazidi, A. (2010). Investigating the relationship between corporate social responsibility and organizational commitment with conservatism in financial reporting of in TSE companies. *Journal of Securities Exchange*, 3 (9): 77-96. (In Persian).
- Kashanipour, M; Fathi, M; Faraji, O. and Rahmani, M. (2021). Sustainability reporting future study using scenario planning approach. *Journal of Value and Behavioral Accounting*, 5(10): 69-101. (In Persian).
- Kashanipour, M; Jandaghi, Gh. and Rahmani, M. (2018). Financial reporting quality and sustainability information disclosure. *Journal of Empirical Research in Accounting*, 8(3): 11-31. (In Persian).
- Khajavi, Sh; Bayazidi, A. and Jabbarzadeh Kangarluei, S. (2011). Investigating the relationship between earnings management and corporate social responsibility of accepted companies in the Tehran Stock Exchange. *Journal of Accounting Advances*, 3(1): 29-54. (In Persian).

- Khozein, A; Talebnia, Gh; Garkaz, M. and Bani Mahd, B. (2017). Investigating the level of environmental financial reporting development in the companies listed on the Tehran Stock Exchange. *Journal of Health Accounting*, 5(2): 28-46. (In Persian).
- Levine, R. and Zervos, S. (1996). Stock market development and long run growth. Policy Research Department.
- Liu, G. (2014). Development of a general sustainability indicator for renewable energy systems: A review. *Renewable and sustainable energy reviews*, 31: 611-621.
- Mackey, J. and Sisodia, R. (2014). Conscious capitalism, with a new preface by the authors: Liberating the heroic spirit of business, 1st ed; Harvard Business Review Press.
- Mahdavi, G, H; Daryaei, A, A; Alikhani, R. and Maranjory, M. (2015). The relation of firm size, industry type and profitability to social and environmental information disclosure. *Journal of Empirical Research in Accounting*, 5(1): 87-103. (In Persian).
- Malekian, E; Salmani, R. and Shahsavari, M. (2016). Study of the relationship between governmental and institutional ownership with corporate social responsibility (Companies listed on the Tehran Stock Exchange). *Investment Knowledge*, 5(17): 55-74. (In Persian).
- Masoumi, S, R; Saleh Nezhad, S, H. and Zabihi Zarin Kolaei, A. (2018). Identification of variables affecting the level of sustainability reporting of companies listed on the Tehran Stock Exchange. *Auditing Knowledge*, 18(7): 195-221. (In Persian).
- Mitchell, R.K; Agle, B.R. and Wood, D.J; (1997). Toward a theory of stakeholder identification and salience: Defining the principle of who and what really counts. *Academy of Management Review*, 22(4): 853-886.
- Morioka, S.N. and de Carvalho, M.M.(2016). A systematic literature review towards a conceptual framework for integrating sustainability performance into business. *Journal of Cleaner Production*, 136: 134-146.
- Naderi Khorshidi, A. and Solgi, M. (2015). Investigating the impact of inter-organization elements and industry structure on corporate social responsibility in the Tehran Stock Exchange (TSE). *Journal of Business Management*, 7(1): 209-229.
- Perotto, E; Canziani, R; Marchesi, R. and Butelli, P. (2008). Environmental performance, indicators and measurement uncertainty in EMS context: a case study. *Journal of Cleaner Production*, 16(4): 517-530.
- Porter, M.E. and Kramer, M.R. (2019). Creating shared value, In *Managing sustainable business*, Springer, Dordrecht, pp. 323-346.

- Prahalad, C.K. (2004). *The Fortune at the Bottom of the Pyramid*, 1st ed; Wharton School Publishing.
- Rahdari, A.H. and Rostamy, A.A.A. (2015). Designing a general set of sustainability indicators at the corporate level. *Journal of Cleaner Production*, 108: 757-771.
- Roca, L.C. and Searcy, C. (2012). An analysis of indicators disclosed in corporate sustainability reports. *Journal of cleaner production*, 20(1): 103-118.
- Sanobar, N. and Heydarian, B. (2012). Identifying and prioritizing the factors affecting the social responsibility of companies in Iran. *Journal of Economic and Developmental Sociology*, 1(1): 71-89. (In Persian).
- Setayesh, M. and Mehtari, Z. (2018). A Framework for general theoretical foundations of integrated reporting in Iran. *Journal of Financial Accounting Research*, 10 (2): 85-106. (In Persian).
- Shafiei, H; Khodamipour, A. and Dastgir, M. (2017). A Survey on the relation between changes in the level of social and environmental issues disclosure and profitability indexes by using the KLD index. *Financial Accounting Knowledge*, 3(4): 43-64. (In Persian).
- Shafiei, H; Khodamipour, A. and Dastgir, M. (2018). The impact of macroeconomics indicators on social responsibility of companies. *Interdisciplinary Studies in the Humanities*, 10(1): 155-173.
- Spence, M. (1978). Job market signaling, In *Uncertainty in economics*, Academic Press, 281-306.
- Suchman, M.C. (1995). Managing legitimacy: Strategic and institutional approaches. *Academy of Management Review*, 20(3): 571-610.
- Sustainability Accounting Standard Board, (2018). Security and commodity exchanges standard.
- Tabrizi, M. (2014). Qualitative content analysis from the perspective of deductive and inductive approaches. *Social Sciences*, 64: 105-138. (In Persian).
- Tafreshi Motlagh, A; Olfat, L; Bamdad Soufi, j. and Amiri, Maghsoud. (2017). Corporate Sustainability Indicators in Iranian Medium-sized Food Industry. *Trade Studies*, 21 (82): 67-94. (In Persian).
- Tahir, A. C; & Darton, R. C. (2010). The process analysis method of selecting indicators to quantify the sustainability performance of a business operation. *Journal of cleaner production*, 18(16): 1598-1607.
- Talebnia, GH; Alikhani, R. and Maranjory, M. (2012). Assessment of the quantitative and nature of social and environmental information disclosure in Iran. *Accounting and Auditing Review*, 19(3): 43-60. (In Persian).

- Tarmuji, I; Maelah, R. and Tarmuji, N.H. (2016). The impact of environmental, social and governance practices (ESG) on economic performance: Evidence from ESG score. *International Journal of Trade, Economics and Finance*, 7(3): 67-74.
- Wood, D.J. (1991). Corporate social performance revisited. *Academy of Management Review*, 16(4): 691-718.
- World Commission on Environment and Development (WCED), (1987) *Our Common Future*, 1st ed; Oxford University Press, Oxford, UK.